ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 61 (1698) | Аўторак, 31 ліпеня 1962 года | Цана 4 кап.

VIII FESTIVAALI HELSINKI 1962

ПЯЦЬ ПЯЛЁСТКАЎ ДРУЖБЫ

«Мір і бязмежная дружба». Гэтыя словы — лозунг фестывалю, які адкрыўся пазаўчора ў Хельсінкі. Фестываль, да якога звернуты позіркі мільёнаў людзей ва ўсім свеце. Гарачыя і адкрытыя сэрцы.

Так, сэрцы мільёнаў людзей — белых, чорных, жоўтых — адкрыты VIII Сусветнаму фестывалю моладзі і студэнтаў. Бо, як слушна адзначаецца ў прывітанні Мікіты Сяргеевіча Хрушчова ўдзельнікам фестывалю, мір і дружба — гэта ўладарны заклік часу, гэта тое, што патрэбна цяпер чалавецтву.

Мір патрэбен народам усіх краін, гаворыцца ў прывітанні М. С. Хрушчова. Толькі ва ўмовах трывалага міру маладое пакаленне можа тварыць, авалодваць ведамі, памнажаць багацці чалавецтва, будаваць сваё шчасце. Вось чаму месца моладзі ў першых радах барацьбітоў за мір, за ўсеагульнае і поўнае раззбраенне, за шчасце народа.

Каля 140 краін свету прыслалі свае дэлегатаў на фестываль у Хельсінкі. Яшчэ ніводзін з фестываляў не быў такім прадстаўнічым, не прыцягваў увагі такой вялікай колькасці маладых людзей самых разнастайных нацый, грамадскага становішча, палітычных і рэлігійных перакананняў, прафесій. [illegible] патугі сіл рэакцыі і вайны зменшыць значэнне фестывалю, паказаць яго прапагандысцкай інсцэніроўкай камуністаў. Фестываль — гэта воля моладзі ўсёй планеты. І камуністы прымаюць у ім самы актыўны ўдзел таму, што яны стаялі, стаяць і будуць стаяць заўсёды за мір, за светлае заўтра народаў.

Тэлебачанне, гэтае выдатнае дасягненне чалавечага розуму, дазволіла мільёнам людзей за сотні, тысячы кіламетраў ад фінскай сталіцы ўбачыць грандыёзную маніфестацыю, што адбылася 29 ліпеня на Алімпійскім стадыёне ў Хельсінкі. Адкрыццё фестывалю вылілася ў велічную дэманстрацыю адзінства моладзі, у дэманстрацыю яе рашучасці плячо ў плячо змагацца супраць вайны і разам будаваць сваё шчасце, сваю будучыню. Усхваляванымі пачуццямі сваімі тэлегледачы шчыра далучаліся да буры воплескаў, якімі праводзіў стадыён незлічоныя калоны святочна апранутых юнакоў і дзяўчат, пасланцоў добрай волі моладзі ўсёй зямлі.

Гонарам поўніліся нашы сэрцы, калі глядзелі мы, як горача і дружна вітаў стадыён дэлегацыю савецкай моладзі. 700 юнакоў і дзяўчат уваходзяць у яе склад. Гэта — цвет маладога пакалення нашай краіны, гонар яе і слава. Праслаўленыя будаўнікі і майстры высокіх ураджаяў, маладыя вучоныя і дзеячы мастацтва, спартсмены, імёны якіх ведае ўвесь свет, і паэты, чые песні найлепш выказваюць пачуцці савецкай моладзі,— вось хто заслужыў права гаварыць на фестывалі ў Хельсінкі ад імя маладых будаўнікоў камунізма, грамадзян вялікай Краіны Саветаў.

Сярод удзельнікаў фестывалю — група юнакоў і дзяўчат Беларусі. Гэта — памочнік машыніста Мінскага паравознага дэпо Леанід Ждановіч і свінарка саўгаса «Гарадзец» Віцебскай вобласці Валянціна Рудак, аспірантка Беларускага дзяржаўнага універсітэта Яўгенія Петушкова, паэт Генадзь Бураўкін і іншыя, каму беларуская моладзь аказала гэты высокі давер.

Хвалю воклічаў «Мір! Мір!» выклікала велізарнае пано, якое несла савецкая дэлегацыя на адкрыцці фестывалю. Перакрэсленая крыж-накрыж атамная бомба была на тым пано, і, вітаючы яго, удзельнікі і госці фестывалю яшчэ раз паказалі, што няма цяпер у чалавецтва большага жадання, чым жаданне назаўсёды вызваліцца ад пагрозы ядзернай смерці. «Нас, жадаючых міру, многа. Калі ўсе мы будзем дзейнічаць і калі ўсе, хто дзейнічае, будуць дзейнічаць дружна, мы зможам пракласці шлях да ажыццяўлення нашай агульнай мэты: да захавання міру». Гэтыя суровыя і ўрачыстыя словы Паслання да народаў свету ад Сусветнага кангрэса за ўсеагульнае раззбраенне і мір — у сэрцы кожнага ўдзельніка фестывалю, кожнага сумленнага чалавека.

Велізарнае палітычнае значэнне фестываляў моладзі і студэнтаў. Не меншае і іх мастацкае значэнне. Колькі новых імёнаў выдатных маладых артыстаў, музыкантаў, літаратараў, творчых калектываў уведалі мы ў выніку сямі папярэдніх фестываляў. Колькі цудоўных песень, танцаў, літаратурных твораў далі яны чалавецтву. Несумненна, што і VIII фестываль з'явіцца грандыёзным святам талентаў, плённым аглядам літаратуры і мастацтва ўсяго свету.

Сцяг фестывалю лунае над сталіцай Фінляндыі, лунае над усёй планетай. Мільёны людзей раўняюцца на яго беласнежнае палотнішча з цудоўнай фестывальнай эмблемай — кветкаю з пяццю пялёсткамі, што ўвасабляюць дружбу моладзі пяці кантынентаў. Дружбу, якая развее чорныя хмары вайны!

КНІГАВЫДАЧЫ? НЕ. ВЫХАВАННЕ ЧАЛАВЕКА!

Ул. ВАРНО

НАША ХАТНЯЯ бібліятэка згарэла ў агні вайны. І ўсё ж адну кнігу мне ўдалося вынесці з палаючага Мінска. Цяпер гэтая бессмяротная «Легенда аб Уленшпігелю і Ламе Гудзаку...» стаіць у маёй шафе, пастаянна нагадваючы аб тым, што попел Клааса і яшчэ больш горкі і страшны попел майданекаў — заўсёды будзе стукаць у сэрцы людзей.

Гэтую кнігу, якая гучыць як набат, падарыла мне ў далёкім трыццаць пятым годзе бібліятэка імя Пушкіна. Тая самая знаёмая некальнім пакаленням мінчан бібліятэка, што і цяпер узвышаецца на крутым узгорку вуліцы. «Пераможцу ў літаратурна-мастацкай вікторыне» — напісана на тытульным лісце кнігі круглым выразным почыркам маёй першай і самай любімай бібліятэкаркі.

Я часта ўспамінаю гэтую жанчыну, яе цудоўны твар, мякка асветлены разумнай і добрай усмешкай, густыя валасы, па-старамоднаму сабраныя ў вузел на патыліцы, яе глыбокі, падобны на гук віяланчэлі голас.

Любоў у нас была ўзаемнай... Дарэчы ,любіла яна не аднаго мяне, а ўсіх нас, чытачоў дзіцячага аддзела — нецярплівых, даверлівых хлапчукоў і дзяўчынак, якія кожную кнігу адкрывалі, як чароўную сцяжынку ў вялікі, цудоўны свет.

Я памятаю, як яна брала з паліцы кнігу—быццам гэта была жывая трапяткая істота. У яе былі белыя рукі з доўгімі, гнуткімі пальцамі. Яна брала і песціла кнігу гэтымі пальцамі, і здавалася, што яе старонкі вось-вось загавораць галасамі любімых пісьменнікаў — Андэрсена, Рабле, Грына або Гайдара.

— Табе гэта спадабалася?— пыталася яна. І, пачуўшы маё «не», насуплівала бровы, задуменна глядзела ў бібліятэчны паўзмрок, на застаўленыя кнігамі стэлажы, стараючыся зразумець, што мне трэба для таго, каб я быў шчаслівы.

— Добра. Тады прачытай вось гэта. І вось гэта яшчэ. Табе спадабаецца, я ведаю. Толькі ты не вачыма, а сэрцам чытай. Разумееш?

— Разумею, — адказваў я няўпэўнена і спяшаўся зазірнуць у кнігу, быццам недзе паміж яе старонкамі быў схаваны скарб, здольны зрабіць мяне шчаслівым.

Але як цяплелі яе вялікія цудоўныя вочы, калі я адказваў:

— Так, спадабалася. Вельмі!..

— Вось, бачыш, я табе гаварыла! Такая кніга не можа не спадабацца. Ты ведаеш, колькі яе ўжо чытаюць? Трыста год!

Звычайна я прачытваў кнігі хутка, часта яшчэ не дайшоўшы дадому. Але з «Аваднём» Войніч я не расставаўся тыдні тры. А калі прынёс яе, мая бібліятэкарка неяк асабліва паглядзела на мяне і запытала:

— Скажы, ты плакаў, калі чытаў гэтую кнігу?

— Так,—прашаптаў я.

— Паслухай, што я табе скажу. Ты калі-небудзь станеш дарослым. Гэта немінуча,—яна ўсміхнулася. — Дык вось мне хочацца, каб ты да канца дзён сваіх захаваў у сабе гэты... гэты жар душы, пра які, ты памятаеш, гаварыў Лермантаў. Я хачу, каб ты плакаў часам над кнігай. І ў дваццаць, і ў трыццаць, і ў пяцьдзесят год. Нельга чытаць, гледзячы адным вокам у старонку, а другім косячыся ў талерку з крупнікам.

Не забываюцца гэтыя словы, таксама, як нельга забыць бібліятэку імя Пушкіна—першую бібліятэку ў маім жыцці.

У КОЖНАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ, у якую мяне прыводзіў лёс, я стараўся знайсці чалавека, падобнага да маёй першай бібліятэкаркі. І сярод майстроў бібліятэчнай справы амаль заўсёды знаходзіліся такія. Яны таксама свята верылі ў тое, што кнігі могуць прыносіць і прыносяць людзям шчасце. Адна такая бібліятэкарка жыве ў Маладзечна. Гэта Аліна Пятроўна Яновіч. Па даўняй дружбе я, як і многія чытачы, называю яе па-хатняму ласкава Аляй.

Аліна Пятроўна любіць кнігі святой любоўю. У бібліятэцы яна, як дома, і можа з завязанымі вачыма ўзяць з паліцы любую, толькі назавіце, кнігу. Не паспелі вы пераступіць парог бібліятэкі, і яна працягвае ўжо кнігу, якая вам найбольш патрэбна. Часам проста дзіву даешся, як яна магла ўгадаць, што табе неабходна менавіта гэтая кніга, а не якая-небудзь іншая! Цуд? Не, талент. Так, не толькі музыканты, паэты, інжынеры бываюць таленавітымі. Аліна Яновіч таксама мае талент.

І, наогул, нічога тут няма незвычайнага. Проста Аліна Пятроўна добра ведае сваіх чытачоў. Можна было б сказаць, яна вывучае іх. Але гэта не зусім дакладна. Маці не вывучае сваіх дзяцей, яна разумее іх сэрцам. А хіба юнак вывучае сваю каханую? Вядома, не. Тым не менш, ён беспамылкова ўгадвае яе жаданні. Гэта —любоў. Аліна Пятроўна любіць сваіх чытачоў. Любоў бібліятэкара да чытачоў ніколі не бывае марнай. Многія чытачы Аліны Яновіч на яе вачах выйшлі, што называецца, у людзі.

Мікалай Сарока год дзесяць таму назад зайшоў у бібліятэку рабочым. Цяпер ён інжынер станкабудаўнічага завода. Не будзе перабольшаннем, калі скажам, што адным з нязштатных выкладчыкаў таго вну, які скончыў Мікалай, была Яновіч.

— Калі б не вы,—сказаў ён аднойчы, — мне б гэты дыплом дастаўся значна з большай цяжкасцю. Ды хто ведае, можа я да сённяшняга дня яго не атрымаў бы.

— Вось для вас кнігі. Здаецца, яны вам цяпер патрэбны,— сустракала Мікалая Аліна Пятроўна, калі ён прыходзіў у бібліятэку.

Яна нават вывучыла праграму, па якой Сарока займаўся ў інстытуце, уважліва сачыла за яго поспехамі ў вучобе, нават улічвала настрой Мікалая. Навошта таіць, былі ў Мікалая і чорныя дні, калі бяссільна апускаліся ў хлопца рукі і дыплом інжынера адсоўваўся ў недасягальную далеч. Усё ж працаваць і вучыцца, спаць па чатыры з палавінай гадзіны за суткі, не ведаць выхадных — такое не кожны вытрымае.

— Пакіньце на некаторы час тэхнічную літаратуру, — гаварыла бібліятэкарка Мікалаю, заўважыўшы, што той стаміўся.—Ці не хочаце прачытаць яшчэ раз «Аповесць аб сапраўдным чалавеку»? Або можа возьмеце «Марціна Ідэна»? А вось біяграфія самога Джэка Лондана, напісаная яго жонкай...

Мікалай Сарока чытаў «Марціна Ідэна», перачытваў раман Палявога, і сілы вярталіся да яго. Ён не адразу зразумеў, што Аліна Пятроўна не выпадкова «падсоўвала» яму гэтыя кнігі. Яна рабіла гэта непрыкметна, з вялікім тактам.

У Аліны Пятроўны ніколі не бывае недахопу ў чытачах, якія так або інакш адчуваюць патрэбу ў яе дапамозе. Прыйшоў у бібліятэку рабочы Віктар Уласенка. На звычайнае пытанне, што яму даць прачытаць, прастадушна адказаў:

— Мне што-небудзь пра шпіёнаў.

Аліна Пятроўна ўнутрана ўсміхнулася. Такія чытачы ёй былі добра знаёмы. Іх цікавіць толькі сюжэт. Пейзаж, душэўныя перажыванні герояў, розныя адступленні—усё гэта яны прапускаюць. «Нічога, хлопец добры, працавіты, — думала бібліятэкарка, — пройдзе нейкі час і ён навучыцца разумець сапраўдныя кнігі».

Нядаўна я глядзеў чытацкі фармуляр Віктара Уласенкі. «Зачараваная душа» Рамэна Ралана, «Споведзь» Русо — вось якія кнігі чытае цяпер ён! А калі б не бібліятэкарка? Мабыць, доўга яшчэ Віктар чытаў бы «пра шпіёнаў»!

Чаму Аліна Яновіч выбрала іменна хатні абанемент? Ніхто б не стаў пярэчыць, калі б яна ўзяла які-небудзь іншы аддзел—камплектавання, напрыклад, або бібліяграфічны. Справа ў тым, што ёй неабходна штодзённа, штогадзінна сустракацца з чытачамі, ведаць, што яны думаюць аб прачытаных кнігах і, калі гэта трэба, кіраваць іх чытаннем, як гэта, напрыклад, было з Віктарам Уласенкам.

Чытачы розныя. І кнігі розныя. І ў гэтай разнастайнасці кніг і чытацкіх інтарэсаў неабходна разабрацца. Інакш бібліятэкар ператвараецца ў нуднага рэгістратара так званых «кнігавыдач». Па сутнасці справы такому вось рэгістратару ўсё роўна што «адпускаць»—кнігі ці селядцы. Крыўдна, але ёсць у нас яшчэ і такія работнікі ў бібліятэках. Пазнаць іх не цяжка па выразу непераможнай тугі і нейкай абыякавасці на тварах. З чытачамі яны размаўляюць прыкладна так.

— Выбралі? Цяпер распішыцеся. Ды глядзіце, не затрымлівайце кнігі, а то аштрафуем. Наступны!..

А вось якія кнігі чытач панёс з сабой, падабаюцца яны яму ці не?—такімі клопатамі бібліятэчныя рэгістратары не абцяжарваюць сябе. «Кнігавыдачы» — вось адзіны крытэрый іх работы.

Вядома, кожны бібліятэкар імкнецца да таго, каб чытачоў было больш і каб яны многа чыталі. Але мы супраць фармалізму. Супраць «кнігавыдач» як самамэты. Важна, **што** людзі чытаюць, **як** яны чытаюць і **для чаго** чытаюць. А то паглядзіш у фармуляр іншага чытача, дзе ўсё спярэшчана запісамі аб прачытаных кнігах, але якія кнігі? Амаль усе тыпу «І адзін у полі воін». Якая карысць ад такога чытання!

ГАДЫ ТРЫ НАЗАД Маладзечанская (тады яшчэ абласная) бібліятэка перабралася з цеснага памяшкання ў новы цудоўны будынак. Яго можна назваць палацам кнігі.

А неўзабаве адбылася падзея, якая здзівіла і работнікаў бібліятэкі і многіх чытачоў.

— Пайду. Не буду тут больш працаваць,—сказала Аліна Пятроўна.

— Куды? Чаму? Што здарылася?—пачуліся здзіўленыя, трывожныя пытанні.

— У раённую бібліятэку. Тут работа наладжана, і без мяне можна абыйсціся. А там яна па сутнасці яшчэ і не пачыналася.

— Апамятайся, што ты робіш!—угаворвалі Аліну сябры і знаёмыя.—Ад хлеба хлеба не шукаюць. Што цябе прывабіла ў той «раёнцы»? Кніг мала, чытачоў таксама не густа. І размешчана гэтая хатка на курыных ножках далёка за горадам, у Вялікім Сяле. Вясной і восенню там гразь непралазная, летам можна ад пылу задыхнуцца, зімой ногі з сумётаў не выцягнеш.

— Гаганава не выбірала, дзе лепш. Яна пайшла туды, дзе цяжэй,—адказала Аліна.— А мне, калі цяжка, значыць— цікава!

ПРАЕХАЎШЫ праз увесь горад у аўтобусе ды прайшоўшы яшчэ нямала пешшу, я трапляю ўрэшце ў Вялікае Сяло. Домік бібліятэкі сапраўды непрыгожы, двор зарос крапівой, лапухамі, дзьмухаўцом, у пакоях цесната, паўзмрок. На вышчарбленым падаконніку цвіце чэзлая герань, у маленькае акенца з манатонным гудзеннем б'ецца муха.

Аліны Пятроўны не было. Работніца бібліятэкі сказала:

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Маляўнічы бераг возера Нарач... Тут будуецца новы дом адпачынку на 650 месц.
Фота Ул. КРУКА.

У ПАЛЁЦЕ—„КОСМАС-7"

28 ліпеня 1962 года ў Савецкім Саюзе быў ажыццёўлены паспяховы запуск штучнага спадарожніка Зямлі «Космас-7». На спадарожніку ўстаноўлена навуковая апаратура, прызначаная для працягу даследаванняў касмічнай прасторы ў адпаведнасці з праграмай, аб'яўленай ТАСС 16 сакавіка гэтага года. Паводле папярэдніх даных, спадарожнік выведзен на арбіту з параметрамі: пачатковы перыяд абарачэння — 90,1 мінуты, максімальнае аддаленне ад паверхні Зямлі (у апагеі) — 369 кіламетраў, мінімальная адлегласць (у перыгеі) — 210 кіламетраў, вугал нахілу арбіты да экватара—65 градусаў. На борце спадарожніка ўстаноўлен радыёперадатчык, які працуе на частаце 19,994 мегагерц. На спадарожніку таксама ёсць радыёсістэма для дакладнага вымярэння элементаў арбіты і радыётэлеметрычная апаратура для перадачы на Зямлю даных аб рабоце прыбораў і навуковай апаратуры, устаноўленых на борце.

Аналіз першых атрыманых даных паказвае, што ўстаноўленая на спадарожніку апаратура працуе нармальна. Назіранне за спадарожнікам і прыём тэлеметрычнай інфармацыі праводзяцца наземнымі пунктамі камандна-вымяральнага комплексу, размешчанага на тэрыторыі Савецкага Саюза.

Музыка ў цэху. Дзяржаўны народны аркестр БССР выступае ў час абедзеннага перапынку перад рабочымі Гомельскага вагонарамонтнага завода.
Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

САМАЕ МАСАВАЕ

У КАНЦЫ гэтага года ў Маскве адбудзецца другі Усесаюзны агляд аматарскіх кінафільмаў. У нашай рэспубліцы яму будзе папярэднічаць трэці рэспубліканскі агляд, які праводзяць Беларускі рэспубліканскі савет прафсаюзаў, Міністэрства культуры БССР разам з ЦК ЛКСМБ і Дзяржаўным камітэтам Савета Міністраў БССР па радыёвяшчанню і тэлебачанню.

Для падрыхтоўкі і правядзення агляду зацверджан рэспубліканскі аргкамітэт пад старшынствам кінарэжысёра, заслужанага дзеяча мастацтва БССР Л. Голуба.

Трэці рэспубліканскі агляд аматарскіх фільмаў будзе праходзіць у два туры: першы ў ліпені — верасні г. г. у абласцях, а другі — заключны — у Мінску з 25 па 27 верасня 1962 года. Для правядзення першага туру ў абласцях прадугледжана стварыць аргкамітэты, якія зацвердзяць склады журы і правядуць агляд.

На агляд могуць быць прадстаўлены фільмы ўсіх жанраў: хранікальна-дакументальныя, кіначасопісы, кінанарысы, кінаагляды, фільмы, якія адлюстроўваюць жыццё і барацьбу савецкіх людзей за выкананне сямігадовага плана, перадавыя метады працы, рацыяналізацыю і вынаходніцтва, дасягненні ў прамысловасці і сельскай гаспадарцы, навукова-папулярныя, відавыя, турысцкія, спартыўныя, мастацкія і мультыплікацыйныя. Прымаюцца чорна-белыя і каляровыя, нямыя і гукавыя фільмы на 8, 16 і 35-міліметровых плёнках.

Лепшыя фільмы аматарскіх кінастудый і індывідуальных кінааматараў будуць прэміраваны і накіраваны на другі Усесаюзны агляд у Маскву.

Як жа рыхтуюцца да гэтага агляду кінааматары Беларусі? Гэтае пытанне не можа не турбаваць ужо цяпер.

У леташнім, другім рэспубліканскім аглядзе прынялі ўдзел 13 аматарскіх кінастудый, якія паказалі 23 фільмы. Большасць з іх былі прысвечаны працы і жыццю вытворчых калектываў, барацьбе за тэхнічны прагрэс. У іх асвятлялася жыццё брыгад і ўдарнікаў камуністычнай працы, праца і адпачынак савецкіх людзей. Асобныя з гэтых кінафільмаў мелі высокія вартасці і былі рэкамендаваны для паказу на экранах рэспублікі.

Калегія Міністэрства культуры БССР і прэзідыум Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў прынялі сумесную пастанову па выніках агляду. У ёй прадугледжвалася далейшае развіццё кінааматарства. Што ж здзейснена практычна ў гэтым кірунку?

Актывізаваліся справы ў Віцебскай вобласці. Тут створана цэнтральная аматарская кінастудыя пры абласным Доме народнай творчасці. Вядзецца вучэбная работа, ствараюцца новыя фільмы.

Цікавую работу праводзіць аматарская кінастудыя ў Крычаве Магілёўскай вобласці. Яе на грамадскіх асновах узначалілі работнік рэдакцыі мясцовай газеты Д. Прахарэнка, лінейны кантралёр аўтабазы Н. Шчарбакоў. Ужо зроблены фільм у двух частках «Крычаўскі цэмент» і два часопісы «Навіны дня». Такое супрацоўніцтва кінааматараў з журналістамі абяцае даць плённыя вынікі, яно варта пераймання.

Створаны клуб кінафотааматараў і пры Брэсцкім абласным Доме народнай творчасці. На грамадскіх асновах тут вядуць заняткі метадыст інстытута ўдасканалення настаўнікаў М. Няпраўскі і фотакарэспандэнт В. Герман. На аглядзе, які мае адбыцца, брэсцкія кінааматары пакажуць сваю новую работу «Брэстчына».

Ёсць пэўныя зрухі і ў кінааматараў Гомельшчыны і Гродзеншчыны.

Кінааматарства заваёўвае ўсё большую і большую любоў у людзей самых розных узростаў і прафесій і становіцца сапраўды мастацтвам мас. Дастаткова сказаць, што пры палацах і дамах культуры, на прамысловых прадпрыемствах, у вышэйшых і сярэдніх навучальных установах, школах, дамах тэхнікі існуе звыш 100 самадзейных кінастудый. У іх займаецца каля 800 рабочых, служачых, інжынерна-тэхнічных работнікаў, вучняў і студэнтаў.

На жаль, большасць самадзейных аматараў і кінастудый працуюць у горадзе Мінску і вельмі мала такіх аб'яднанняў створана пры культурна-асветных установах на перыферыі, На семінары кіраўнікоў кінастудый і кінааматараў, які адбыўся сёлета ў красавіку, з абласцей і раёнаў рэспублікі прысутнічала ўсяго 20 чалавек.

Якія ж прычыны стрымліваюць развіццё кінааматарства?

Па-першае, не арганізавана забеспячэнне здымачнай апаратурай і кінаплёнкай. Галоўснаб Міністэрства культуры БССР да гэтага часу не зрабіў істотных захадаў, каб палепшыць гэтую справу. Даволі сказаць, што за ўвесь год кінааматары рэспублікі атрымалі ад Галоўснаба толькі два здымачных апараты і 300 метраў вузкай плёнкі. Гэта — менш чым на адзін кіначасопіс. Яшчэ горшая справа ў кінааматараў, якія працуюць на шырокай 35-ці міліметравай плёнцы. Яна ў рознічны продаж не паступае, а адпускаецца толькі па фондах прафесіянальных кінастудый. Ці не адсюль вынікаюць рэкамендацыі кінааматарам ствараць кінафільмы на 16-ці і 8-мі міліметравай плёнцы (толькі яе можна прыдбаць у рознічным продажы, хоць каштуе яна значна даражэй).

Вялікія цяжкасці існуюць і ў апрацоўцы адзнятай плёнкі. У мінулым годзе мінскі Палац культуры прафсаюзаў набыў навейшую праявачную машыну. Гэта абяцала значную палёгку кінааматарам. Белсаўпроф і Міністэрства культуры БССР прынялі пастанову, у якой даручылі культурна-масаваму аддзелу Белсаўпрофа сумесна з Палацам культуры прафсаюзаў стварыць да 1 студзеня 1962 года пры Палацы культуры Цэнтральную студыю кінааматараў. Здавалася, справы пойдуць на лад. Але... невядома чаму, Палац культуры прадаў праявачную машыну аднаму з спецыялізаваных ведамстваў. Цэнтральная студыя не была створана.

Мінскі кінааматар В. Грыбаў зрабіў сваю праявачную машыну, якая атрымала станоўчыя водгукі. Яна існуе ў адзіным экземпляры. Спецыялісты лічаць мэтазгодным наладзіць яе серыйны выпуск. Гэтую справу можа ўзяць на сябе наш завод «Кінадэталь». Патрэбна адпаведнае рашэнне Савета Міністраў БССР і Дзяржплана рэспублікі. А пакуль яго няма, у парадку шэфства над кінааматарамі апрацоўку плёнкі маглі б арганізаваць студыі тэлебачання (мінская і абласныя) і кінастудыя «Беларусьфільм». Апошняя павінна была б ужо цяпер устанавіць у сваім новым цэху вузкаплёначную праявачную машыну.

Два гады назад у Мінску па ініцыятыве фотакінааматараў горада пры гарадскім Доме народнай творчасці быў створаны фотаклуб. Крыху пазней пры клубе была арганізавана секцыя кінааматараў, дзе яны сістэматычна паказвалі свае работы, раіліся з майстрамі прафесіянальнага мастацтва, дзяліліся творчымі планамі. Пісьменнік Іван Грамовіч на грамадскіх асновах спецыяльна для кінааматараў горада напісаў сцэнарый «Самі аб часе і аб сабе» (пра Мінск і мінчан). У падвале Дома народнай творчасці размясцілася лабараторыя і мантажная. Рады кінааматараў павялічыліся, яны часцей пачалі збірацца і, відавочна, пачалі «замінаць» яго кіраўнікам Дома творчасці. І тады дырэктар гарадскога Дома творчасці Ю. Каратаеў пад выглядам рамонту памяшкання пазбавіў кіна- і фотааматараў іх клуба. Спатрэбілася ўмяшанне вышэйшых арганізацый, каб вярнуць яго ім. Аднак узаемаадносіны гарадскога Дома народнай творчасці з клубам і цяпер не наладжаны.

Клуб кінааматараў — гэта тое арганізацыйнае ядро, на базе якога можна мець добры метадычны цэнтр з багатай тэхнічнай базай. Адсюль павінна ісці дзейсная дапамога кінааматарам не толькі Мінска, але і ўсёй рэспублікі. Гэтаму клубу трэба ўдзяліць неадкладную ўвагу і дапамогу.

Росту радоў кінааматараў вельмі спрыяе шырокая папулярызацыя створаных імі фільмаў. Вельмі цікава было б убачыць фільмы з сюжэтаў кінааматараў рэспублікі. А чаму б у рэспубліцы на базе кінапракату не стварыць фільмасховішча кінааматараў, не наладзіць абменны фонд гэтых фільмаў? Творы гэтага фонду маглі б выкарыстоўваць культурна-асветныя ўстановы і кінатэатры на спецыяльных вечарах кінааматараў. Варта было б часцей дэманстраваць аматарскія фільмы на тэлебачанні.

На нашу думку, настаў час стварыць у рэспубліцы таварыства кінааматараў. Яно павінна накіроўваць творчыя намаганні сваіх членаў, вывучаць іх патрэбы, дапамагаць іх прафесіянальнаму росту.

М. КОЛАС.

ЭКСПАНАТЫ МУЗЕЙНАЙ ЭКСПЕДЫЦЫІ

З паездкі на Гомельшчыну вярнулася экспедыцыя арганізацыйнай групы Беларускага гісторыка-краязнаўчага музея. Навуковыя супрацоўнікі прывезлі шмат цікавых экспанатаў.

Набыты старыя карты Вялікага Літоўскага княства, віды старажытнага Гомеля і Турава. Жыхар вёскі Стралічава Сямён Трафімавіч Сідарок перадаў экспедыцыі ганаровыя знакі ўдзельніка руска-турэцкай вайны.

Цікавыя экспанаты рэвалюцыйнай барацьбы на тэрыторыі Беларусі. На адным са здымкаў — удзельнікі паўстання ў вёсцы Стралічава ў 1905 годзе. Здымак зроблены праз чатырнаццаць гадоў, калі беларускія сяляне вярнуліся на радзіму з катаргі. У маі 1917 года адбылася дэманстрацыя ў Нароўлі. Старая фатаграфія адлюстроўвае гэтую падзею.

Работнікі экспедыцыі прывезлі таксама зборнік песень часоў руска-японскай вайны, першыя падручнікі, якія былі выдадзены пры Савецкай уладзе.

В. КРОЗ.

ГРОДЗЕНСКІЯ НАВІНЫ

НАСУСТРАЧ АБЛАСНОЙ ВЫСТАЎЦЫ

Гродзенскія мастакі рыхтуюцца да выстаўкі, асноўнай тэмай якой з'явіцца жыццё і праца людзей калгаснай вёскі. Мастакі І. Пушнюк і Д. Парахня выехалі ў калгас «Гвардыя» Бераставіцкага раёна. І. Пушнюк піша партрэт старэйшага гэтага калгаса тав. Варанецкага. Працаваць над партрэтамі ў калгасе «Расія» выехалі В. Сайцаў. Мастакі А. Кох і К. Вяселеў едуць у саўгас «Свіслач», у калгас «Іскра» мяркуе паехаць М. Плужнік. Д. Стараляўзнік выязджае на Случчыну.

КУРСЫ КЛУБНЫХ РАБОТНІКАЎ

Абласны Дом народнай творчасці праводзіць месячныя курсы павышэння кваліфікацыі клубных работнікаў. На курсах створаны харэаграфічная і харавая секцыі. Выкладаць будуць работнікі навучальных устаноў, дзеячы культуры і мастацтва.

НОВАЕ У МУЗЕІ.

Гродзенскі гісторыка-краязнаўчы музей — адзін з буйнейшых у рэспубліцы. Тысячы наведвальнікаў знаёмяцца тут з мінулым і сённяшнім роднага краю. Зараз цалкам перабудоўваецца экспазіцыя раздзела, які ахоплівае перыяд з 1920 па 1939 гады — час знаходжання Гродзеншчыны пад уладай буржуазна-памешчыцкай Польшчы. Шырэй будуць прадстаўлены матэрыялы пра дзейнасць Камуністычнай партыі і камсамола Заходняй Беларусі, дакументы пра дзейнасць такіх прагрэсіўных арганізацый, як «Грамада» і «ТБШ».

У раздзеле, прысвечаным пасляваеннаму перыяду, будуць прадстаўлены новыя матэрыялы пра жыццё і дзейнасць Міхася Васілька — беларускага паэта-рэвалюцыянера.

ТВОРЧАСЦЬ НАРОДНЫХ МАЙСТРОЎ

У абласным Доме народнай творчасці наладжана цікавая выстаўка твораў народных майстроў: тканых посцілак, вышываных кашуль, андаракаў, інкрустацыі саломай, інкрустацыі па дрэву, аздобленых па-мастацку рэчаў хатняга ўжытку. Усе гэтыя экспанаты сабраны ў нёманскай вёсцы Зэльве.

НАШ КАР.

Валянціна Цесліна сёлета без адрыву ад вытворчасці закончыла паліграфічны інстытут і вылучана на пасаду майстра цэха Мінскага паліграфічнага камбіната. Выходзіць новая дзіцячая кніжка. Валя правярае якасць прадукцыі.

Фота Ул. АДАРЫЧА.

БАЦЬКІ... ПА ПАШПАРТУ

У кабінет зайшла пажылая жанчына. Яна трымала за руку хлапчука.

— Залічыце, калі ласка, майго ўнука Юрыка Піскуленку выхаванцам дзіцячага дома.

Я запытаў у Юрыка:

— Маці ў цябе, напэўна, памерла?

— Не, мама мая жывая, — хутка, але ніякавата адказаў хлапчук.

— Дзе ж яна?

Юра павесіў галаву, апусціў вочы.

— Маці Юрыка працавала выхавацельніцай у адной дзіцячай установе, — замест яго адказала бабуля.

— Можна даведацца, дзе яна цяпер?

Маўчаў Юрка, маўчала і бабуля, Лізавета Андрэеўна Бруханская. Пасля непрыемнай паўзы старая скрозь слёзы адказала:

— У турме мая дачка, у турме... Пакаранне адбывае.

— А за што асудзілі жанчыну?

— За непрыстойную лаянку, скандал з мужам Іванам Піліпавічам Піскуленкам. Ён працуе дырэктарам інвалíднай арцелі ў горадзе Белая Цэркаў, падпалкоўнік у адстаўцы.

Як жа магло здарыцца, што васьмігадовы Юрка мае і бацьку і маці, а яго бяруць выхаванцам дзіцячага дома?

Маці Юры, Надзея Іванаўна Піскуленка, не зладзіла са сваім мужам. Іван Піліпавіч пакінуў яе і траіх дзяцей: Юрыка, Людмілу і Ваню, а сам яшчэ раз ажаніўся. Пасля гэтага Надзея Іванаўна і ўчыніла скандал, за што яе асудзілі на два гады пазбаўлення волі. Піскуленка адразу ж на самалёце прывёз дзяцей у Смалявічы да Лізаветы Андрэеўны — маці Надзеі Іванаўны: вось, маўляў, гадуйце ўнукаў...

А сам паехаў да маладой жонкі. На ўтрыманне дзяцей грамадзянін Піскуленка высылаў грошы нерэгулярна, відаць, выканаўчы ліст не трапіў у бухгалтэрыю прадпрыемства, дзе ён дырэктар. Вядома, свая рука ўладыка. Так дзеці Піскуленкаў страцілі бацькоў, сталі сіратамі і паступілі на дзяржаўнае ўтрыманне.

А вось другі выпадак.

— Я прыехала, каб узяць з дзіцячага дома сваіх дзяцей Толю і Валянціна. Хопіць ім на дзяржаўныя сродкі выхоўвацца, — заявіла яшчэ даволі маладая жанчына Людміла Антонаўна Дзічкоўская, што з вёскі Корань Лагойскага раёна.—Я і мой муж Цімафей Канстанцінавіч Драгуноў самі здольны даць добрае выхаванне сваім дзецям.

Нас гэты ўчынак узрадаваў. Вось, думаем, сапраўдная маці! Цімафей Драгуноў і яго жонка Людміла Дзічкоўская — настаўнікі.

З радасцю паехалі Толя і Валянцін дамоў да бацькоў. Але мінула два месяцы, і Людміла Дзічкоўская прывозіць Толю зноў у дзіцячы дом. У чым жа справа? Выяўляецца, Дзічкоўская ўзяла дзяцей, каб дабіцца атрымання ад свайго мужа Драгунова, з якім яна жыве разам, аліментаў.

— Муж дрэнна жыве са мной, грошы часта прапівае, — заяўляе Людміла Дзічкоўская. — Я вырашыла атрымліваць ад яго аліменты на выхаванне дзяцей.

Вось якія бываюць бацькі! Безумоўна, такія людзі з'яўляюцца выключэннем у нашым грамадстве, але, на жаль, не такім ужо рэдкім.

Не так даўно грамадзянін Рыгор Сідаравіч Емяльянаў прыслаў нам пісьмо наступнага зместу: «З таго моманту, як мая старэйшая дачка Людміла Рыгораўна пакінула сцены вашага дзіцячага дома, я зусім пазбавіўся інфармацыі аб поспехах, здароўі і паводзінах маіх астатніх дзяцей — Шуры і Андрэя. У мінулым годзе да дня нараджэння я на імя Андрэя выслаў тры рублі, пісаў, а адказу таксама няма. У гэтым годзе накіраваў навагодняе пісьмо, і таксама — маўчанне. Прычыны маўчання мне вядомы. Тлумачэнні не патрэбны. Але я ўсё ж такі хачу ведаць пра Шуру і Андрэя, як гаварыў пра гэта вышэй.

Прашу паведаміць мне пра дзяцей і, можа быць, вам удасца ўгаварыць іх прыслаць мне пісьмо. Хацеў бы іх бачыць і на фота. Але не ведаю, ці гэта магчыма... Далей, мне стала вядома, што Людміла (старэйшая дачка) вярнулася з Казахстана. Ці бывае яна ў вас? Ці наведвае яна меншых? Не палічыце за цяжкасць паведаміць: ці працуе яна, ці вучыцца дзе? Буду вам вельмі ўдзячны».

Калі грамадзянін Емяльянаў быў асуджаны, яго жонка Сцепаніда Іванаўна Батура выйшла замуж за грамадзяніна Чарняўскага, які жыве ў вёсцы Углы Докшыцкага раёна. Жыве маці дзяцей Шуры, Андрэя, Людмілы і, як кажуць, і не шманае. І бацька іх Рыгор Сідаравіч Емяльянаў толькі здалёк (ён жыве ў Клімавічах) цікавіцца дзецьмі, якія выхоўваюцца ў дзіцячым доме на дзяржаўныя сродкі. У дзяцей добрыя ўмовы жыцця. Але яны ведаюць, што ў іх ёсць бацькі, і ім вельмі крыўдна, што яны не маюць бацькоўскай ласкі і пяшчоты. Дарэчы, я сам з прычыны смерці бацькоў доўгі час выхоўваўся ў дзіцячым доме. Гэта было ў далёкія 30-я гады. Я, як цяпер памятаю, будучы хлапчуком, часта сустракаў на вуліцы дзяцей, якія ганарліва ішлі побач з бацькамі. І вельмі зайздросціў ім. Праўда, у дзіцячым доме я адчуваў, як і ўсе дзеці-выхаванцы, ласку і клопаты выхавацеляў—Марыі Цімафееўны Лісіцынай, цёці Груні Віхман, Вольгі Ягмінай, Таццяны Пігулеўскай і іншых. Я і цяпер іх успамінаю з асаблівай цеплынёю і, калі яны жывыя яшчэ, схіляюся ніц перад іхняй сардэчнасцю. Яны былі цудоўныя выхавацелі, але пяшчоту маці, мне здаецца, ніхто не зможа замяніць. Таму я з вялікай непавагай адношуся да такіх «бацькоў», як Піскуленка, Емяльянаў, якія нядрэнна жывуць матэрыяльна, але па прычыне «сямейнага разладу» паддавалі дзяцей на выхаванне дзяржаве. Такія бацькі фактычна не з'яўляюцца бацькамі. Калі мы атрымалі пісьмо Емяльянава, мы запрасілі яго дзяцей — Шуру і Андрэя да сябе ў кабінет.

— Не, не бацька ён, не бацька! Не буду я нічога пісаць яму. Напішыце, калі хочаце, вы самі, таварыш дырэктар, — са слязамі на вачах прасіла Шура, вучаніца 10 класа, наша выхаванка.

А вось яшчэ адзін факт — лёс малой дзяўчынкі Волі Абадоўскай. 27 ліпеня 1957 года шафёр Леанід Абадоўскі ўзяў шлюб з медсястрой санаторыя «Траскаўшчына» Галінай Галаван. Добрай сям'і ў іх не атрымалася. У маі 1958 года ў іх нарадзілася дачка, якой, відаць, маладая маці была не вельмі рада. Галіна Галаван адразу пасля дэкрэтнага водпуску, нават яшчэ не зарэгістраваўшы дачку, прывезла яе да мужа і сказала яго маці Дамініцы Антонаўне Абадоўскай:

— Гадуйце дзіця як хочаце.

Дамініка Антонаўна ўдзень і ўначы даглядала дзіця. Ішоў час. Падрасла дзяўчынка ў бабулі і бацькі, якія вельмі любілі яе. Праз некалькі месяцаў Галіна Галаван пераехала працаваць і жыць у Смалявічы (дарэчы, яна вельмі часта мяняе месца жыхарства і работы). Пачала працаваць у раённай бальніцы медыцынскай сястрой. Некаторы час жыла разам з мужам і свякрухай. Пасля сямейны разлад, па невядомых нам прычынах, зноў узнік. Галіна Галаван пераходзіць жыць да суседкі, пажылой жанчыны, Софіі Васільеўны Васілёнак. Умовы жыцця і кватэра дазвалялі Галіне ўзяць да сябе дачку і выхоўваць яе. Але яна гэтага не зрабіла. Праз некаторы час Галіна пераехала працаваць у Зялёнаборскую бальніцу, што ў Смалявіцкім раёне. Волечку зноў не ўзяла на выхаванне. Бесклапотна жыла маці. Аднак ёй захацелася, відаць, атрымліваць ад былога мужа аліменты на дачку, якую яна толькі нарадзіла, але не выхоўвала.

Цяпер не патрэбна было мыць пялёнкі, карміць дзіця грудзьмі. Волі ўжо было больш трох гадоў. І Галіна Галаван вырашыла забраць дачку ад бацькі і бабулі, забраць, каб толькі атрымліваць ад мужа аліменты. Як ні дзіўна, а Мінскі абласны суд зацвердзіў негрунтоўнае і павярхоўнае рашэнне Смалявіцкага раённага суда аб перадачы дзіцяці ад бацькі і бабулі, якія выхоўвалі Волю, жанчыне, якая толькі нарадзіла дзіця. Максім Горкі пісаў: «Жанчына — маці свету. Не таму толькі маці, што нараджае дзяцей яму, а таму—галоўнае — што выхоўвае чалавека, даючы яму лепшыя радасці жыцця».

Галіна Галаван захацела перадаць дзяўчынку на выхаванне сваёй маці. Яна пісала ў пісьме да маці:

«З Лёнем (з мужам) у нас нічога не атрымліваецца і не атрымаецца, напэўна. Мне засталося яшчэ толькі падаць на суд, і што будзе, тое і будзе, але пракурор абяцаў, што дачку мне, напэўна, прысудзяць. А потым я прывязу Волю дамоў, а сама паеду туды, куды мне гаварылі, калі, вядома, мне Волю прысудзяць. Інакш мне нічога не застаецца рабіць». Гэты ліст знаходзіцца ў судовай справе, але суд, відаць, не звярнуў на яго ўвагі і вынес чэрствае рашэнне — перадаць дзяўчынку маці, якая не мае сапраўдных пачуццяў маці.

1 чэрвеня ў Смалявічы на Меліярацыйную вуліцу да дома № 28, дзе жыве Д. Абадоўская, пад'ехаў службовы аўтобус, які належыць Рэспубліканскаму савету саюза спартыўных таварыстваў і арганізацый. З аўтобуса выйшла некалькі чалавек. Паздадзейску, як нейкую рэч, яны схапілі Волю і пацягнулі ў аўтамашыну,

А дзяўчынка ўвесь час крычала:

— Мама, мама, ратуйце!

Гэта яна клікала бабулю, бо так называла яе. Яе «маці» Галіна Галаван была ў той час у аўтобусе, але малая не прызнавала яе.

Дзіця прывезлі ў Мінск на кватэру, дзе жыве Зубкоў. І там Воля плакала і крычала цэлую ноч, чакала сваю выхавацельніцу Дамініку Антонаўну, пыталася пра бацьку...

На другі дзень дзіця адвезлі ў вёску Зембіна Барысаўскага раёна да маці Галіны Галаван.

У апошнія дні, як мне стала вядома, каб паказаць свае «цёплыя» адносіны да дачкі, Галіна Галаван узяла Волю да сябе ў вёску Бараўляны Мінскага раёна, дзе яна працуе медсястрой. Ці лёгка чатырохгадовай дзяўчынцы так часта мяняць месца жыхарства, сваіх выхавацеляў? Безумоўна, не. Якое выхаванне атрымае дзіця, сказаць таксама цяжка.

Згодна аднаму з асноўных палажэнняў савецкага сямейнага права, бацькоўскія правы ажыццяўляюцца выключна ў інтарэсах дзяцей: таму пры вырашэнні спрэчкі аб тым, у каго з бацькоў павінна быць пакінута дзіця, суд перш за ўсё «павінен зыходзіць з інтарэсаў дзяцей, улічваючы пры гэтым становішча бацькоў, умовы жыцця кожнага, з іх, а таксама ўзрост дзяцей і іх асабістую прыхільнасць да бацькі ці маці» (з пастановы Пленума Вярхоўнага суда СССР ад 16 верасня 1949 г.).

Нам здаецца, што Мінскі абласны суд груба парушыў гэтае палажэнне. Па-першае, ён не ўлічыў інтарэсаў і асаблівасцей дзіцяці, а па-другое, таго, што бацька мае такія ж правы на выхаванне дзяўчынкі, як і маці. Тым больш такая маці, як Галіна Галаван. Да таго ж бацька Волі Абадоўскай са сваёй маці Дамінікай Антонаўнай добра выхоўвалі дзяўчынку, пачынаючы з двухмесячнага ўзросту. Гэтую справу неабходна перагледзець. Калі не вярнуць Волю Абадоўскую яе бацьку, Галіна Галаван аддасць яе ў дзіцячы дом.

Дарэчы, нам здаецца, што дзяцей, бацькі якіх жывуць, не варта залічаць у дзіцячыя дамы. Дзіцячыя дамы павінны выхоўваць толькі сірот. Дзеці грамадзян Емяльянавых, Піскуленкаў і іншых павінны выхоўвацца за належную плату ў школах-інтэрнатах, а не за кошт дзяржавы.

Дзеці — радасць добрых бацькоў, дзяржавы, партыі. Для ўсіх сваіх выхаванцаў дзіцячы дом стаў родным, блізкім, дарагім. Краіна, партыя дае ім шырокую дарогу ў жыццё. Так, напрыклад, за 18 гадоў свайго існавання Смалявіцкі дзіцячы дом выхаваў сотні сумленных людзей, што выйшлі на самастойны шлях і актыўна ўдзельнічаюць у будаўніцтве камуністычнага грамадства. Яны і цяпер трымаюць цесную сувязь з дзіцячым домам, прыязджаюць да нас.

Выпускнік Вышэйшага інжынерна-радыётэхнічнага вучылішча Аляксандр Дундукоў у альбоме «Яны выхоўваліся ў нашым дзіцячым доме» напісаў: «Нас сотні братоў і сясцёр. Мы —дружная сям'я і заўсёды з пачуццём глыбокай удзячнасці будзем памятаць наш родны дзіцячы дом. Гэта светлае пачуццё выклікана тым, што мы знайшлі шлях, месца ў жыцці, і дапамог у гэтым дзіцячы дом. Мы заўсёды будзем ганарыцца сваёй прыналежнасцю да цудоўнай сям'і дзіцячага дома. Шчырае дзякуй за ўсё».

Вельмі часта прыязджае ў дзіцячы дом і дачка Емяльянава — Людміла Рыгораўна. Пасля выхаду з дзіцячага дома яна была перадавой рабочай чыгуначнага транспарту, а цяпер — студэнтка Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Я таксама гутарыў з ёю аб пісьме яе бацькі Емяльянава. Яна выказала такую ж думку, як і яе сястра Шура Емяльянава.

Наша дзяржава не пакіне ў бядзе дзяцей, ад якіх адмовіліся бацькі. Але такім людзям, як Емяльянаў, Піскуленка, усім тым бацькам, якія не прымаюць ніякага ўдзелу ў выхаванні сваіх дзяцей, варта сур'ёзна падумаць, ці даруюць ім за гэта дзеці? Ці даруе ім наша грамадства, якое выхоўвае дзяцей, рыхтуе да жыцця, замяняе ім сваёй цеплынёй бацькоў?

Яфім ГАВАРУШКА,
дырэктар Смалявіцкага дзіцячага дома № 1.

Да 80-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа Мінская студыя кінахронікі рыхтуе новы дакументальны фільм «Якуб Колас» (сцэнарый А. Зарэмба, рэжысёр П. Шамшур, аператар Ю. Іванова).

У фільме будуць выкарыстаны кадры кінахронікі, архіўныя матэрыялы, ілюстрацыі, прагучыць жывы голас народнага песняра.

Кінагрупа выязджала ў месцы, звязаныя з жыццём і творчасцю пісьменніка, здымала яго блізкіх, вучняў, людзей, з якімі ён сустракаўся.

На здымку: [illegible] Якуба Коласа.

Фота Ул. КРУКА.

КНІГАВЫДАЧЫ? НЕ, ВЫХАВАННЕ ЧАЛАВЕКА!

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

— Дарэмна вы не пазванілі. Нашую новую загадчыцу не кожны дзень тут застанеш. Ездзіць усё. Стамілася жанчына. Раён як-ніяк вялікі, а транспарту свайго няма, на аўтобусах ды больш на выпадковых машынах даводзіцца...

— Ездзіць? Што ж яна, экспедытар ці інспектар які?—не зразумеў я.

— Ды як жа нам не ездзіць! —здзівілася жанчына. — У раёне трыццаць клубных і семнаццаць сельскіх бібліятэк. Трэба ім памагаць. Людзі там працуюць у большасці выпадковыя і кніжны фонд бедны. Ствараем перасоўкі, праводзім кансультацыі...

І вось урэшце, дамовіўшыся загадзя аб сустрэчы, сяджу і размаўляю з маёй даўняй знаёмай. На звычайнае пытанне, як справы, Аліна Пятроўна адказвае:

— Ды ўжо чулі, відаць, як справы! Не паспела як след агледзецца на новым месцы, раптам—бюро гаркома партыі! Абмяркоўвалі пытанне аб рабоце бібліятэк раёна. Ну і нам, вядома, дасталося! Дрэнна працуем. Амаль ніякіх масавых мерапрыемстваў няма.

— Можа несправядліва вас палаялі, бывае ж так?

— Што вы! Усё правільна... Скажу па сакрэту: на бюро яшчэ не пра ўсе недахопы гаварылі. Асабліва дрэнна справы ідуць у сельскіх і клубных бібліятэках.

— Чаму ж там дрэнныя справы?

Аліна Пятроўна не паспела адказаць. Рыпнулі дзверы і ў дом зайшла дзяўчына гадоў дваццаці. Аказалася, што гэта загадчыца Хатуціцкага сельскага клуба Галіна Мялюк. Пры клубе ёсць бібліятэка, якая налічвае дзвесце чытачоў. Пісьменных жа людзей у зоне гэтай бібліятэкі ў пяць разоў больш.

Выявілася, што Галіна не можа разабрацца нават у той малой колькасці літаратуры, якая ёсць у клубнай бібліятэцы. Самой ёй даводзілася чытаць толькі кнігі, прадугледжаныя ў школьнай праграме, ды і тое, што яна чытала, выветрылася з галавы. Я запытаў у Мялюк:

— Ці не памятаеце вы, хто з нашых пісьменнікаў напісаў апавяданне «Лёс чалавека»?

Цяжкае маўчанне.

— Можа, Шолахаў? — падказвае Аліна.

— Не, што вы!—махае рукамі Мялюк.—У Шолахава ёсць толькі дзве кнігі—«Ціхі Дон» і «Узнятая цаліна».

Калі бібліятэкарка пайшла, я запытаў у Аліны:

— І многа ў вас у раёне такіх... бібліятэкараў.

— Хапае,—цяжка ўздыхнуўшы адказала Аліна.—Усё гэта людзі выпадковыя ў нашай справе. Сёння яны працуюць у бібліятэцы, заўтра, калі ім прапануюць, згодзяцца гандляваць марожаным або квасам. Ім усё роўна. Вось я езджу, стараюся перадаць свой вопыт. Тэхніцы бібліятэчнай справы лёгка навучыцца. А справа ж не ў тым, каб умець карыстацца каталогам, мець уяўленне аб класіфікацыі кніг і да таго падобных рэчаў. Галоўнае—гэта любіць кнігу. Памятаеце, што аднойчы сказаў Уладзімір Ільіч? «Без кнігі цяжка». А вось Галіна, з якой мы гаварылі, можа, як гэта ні сумна, абыходзіцца зусім без кніг. Бацькі, школа не здолелі ёй прывіць любоў да чытання. Таму яна і аказалася чужым чалавекам у бібліятэцы. Вось нядаўна я прачытала выказванне нашага акадэміка С. І. Вавілава: «Сучасны чалавек знаходзіцца перад гімалаямі бібліятэк у становішчы золаташукальніка, якому трэба адшукаць крупінкі золата ў пяску». А Галя ж і некаторыя да яе падобныя работнікі бібліятэк самі не могуць адрозніць «золата» ад «пяску». Як жа яны могуць кіраваць чытаннем, камплектаваць бібліятэкі?

Аліна задумалася, потым сказала:

— Вось некаторыя здзіўляюцца, чаму я пайшла з добрай бібліятэкі, дзе работа наладжана, у гэтую вось хацінку. А дзівіцца няма чаго. Ці магу я раўнадушна глядзець на тое, што недзе на вёсцы чытачы пакрыўджаны? У раённым аддзеле культуры мне гавораць: не хапае кадраў. Гэта правільна. Але ці нельга прыцягнуць да бібліятэчнай справы сельскую інтэлігенцыю, настаўнікаў, у прыватнасці? Мы паспрабавалі, і, ведаеце, нядрэнна атрымліваецца. Вось, напрыклад, у вёсцы Ваўкі Мясоцкага сельсавета з абавязкамі грамадскага бібліятэкара выдатна спраўляецца загадчыца пачатковай школы Ганна Васільеўна Гоўзбіт. Бібліятэчка пакуль невялікая. У шафе, якую мы ім падаравалі, знаходзіцца пакуль трыста сабраных грамадскасцю кніг. Дзвесце кніг мы падбяром гэтымі днямі з фонду нашай бібліятэкі. Калгаснікі ахвотна пайшлі ў гэтую бібліятэку. Чаму? Справа ў тым, што Ганна Васільеўна не раўнадушны рэгістратар, а чалавек, улюбёны ў кнігу. І гэтую сваю любоў да літаратуры яна імкнецца перадаць чытачам.

— Ці многа ў вас грамадскіх бібліятэк?—пацікавіўся я.

— Пакуль у раёне іх пяць. Але хутка іх будзе больш. Справа вартая. Ну, і, вядома, хацелася б, каб раённы аддзел культуры больш сур'ёзна ставіўся да падбору бібліятэчных работнікаў. Пакуль у нас на загадванне сельскай бібліятэкай можа прэтэндаваць кожны, у каго ёсць дакумент аб сканчэнні дзесяці і нават сямі класаў. Але справа не ў дакуменце! Бывае, чалавек скончыць бібліятэчны інстытут, але мае аб літаратуры вельмі павярхоўнае ўяўленне. Прыахвоціць людзей да чытання, навучыць іх атрымліваць ад кнігі карысць—вось святы абавязак бібліятэкара.

Пакуль мы так размаўлялі, у бібліятэку ўсё заходзілі чытачы. Наша размова перарывалася. Аліна Пятроўна размаўляла з чытачамі, пыталася, ці спадабаліся ім прачытаныя кнігі, з вялікім веданнем справы рэкамендавала новую літаратуру. Некаторых яна дакарала за неахайныя адносіны да кнігі. Адзін раз я пачуў:

— Відаць, што чыталі вы за абедам. Не хапае толькі таго, каб вы зрабілі з кнігі падстаўку для патэльні! Кнігу трэба паважаць, як разумнага сябра, і берагчы яе, як любімую жанчыну. Так-так, не ўсміхайцеся! У добрай кнізе—скарб мудрасці. Прачытаўшы яе, вы самі робіцеся разумнейшым...

Чытач пайшоў пасаромлены. Наўрад ці пакладзе ён у наступны раз кнігу ля талеркі з крупнікам!

Размова наша зацягнулася, прыйшоў час развітацца. Я пакінуў бібліятэку, несучы з сабой новенькія кнігі, якія прыемна пахлі друкарскай фарбай і клеем. Па дарозе я зноў успомніў маю першую бібліятэкарку. І думаў аб тым, што Аліна Яновіч вельмі да яе падобная. Добра, калі б такіх, як яна, было пабольш у нашых бібліятэках!

АСЦЯРОЖНА, ПОШЛАСЦЬ!

«Прывітанне з Крыма»

Нашто ехаць не пойдзень, каб любавацца экзотыкай, пальмамі і кіпарысамі, ракавінамі і каменьчыкамі.

Гэта ж дорага і клапатліва. Сядзіце лепш дома і цешцеся паўднёвымі прыгажосцямі, так сказаць, па месцу жыхарства.

Як гэта зрабіць?

Звярніцеся ў Белювелірგандаль. Тут вам прапануюць поўны асартымент таннай партатыўнай экзотыкі. Дарэчы, дарагой таксама.

Нядаўна мінскія прылаўкі проста расцвілі пальмамі і кіпарысамі з паралону і капрону. А паміж імі ў шкляных каўпаках з-пад старых электралямпачак сядзяць, выпуліўшы вочы, сушаныя крабы. І на каменьчыках надпіс — «Прывітанне з Крыма».

Не падумайце толькі, што гэта наглядны дапаможнік па заалогіі або батаніцы. Гэта — сувеніры! Прыехаў, напрыклад, да вас здалёку друг ці едзеце вы самі куды-небудзь у госці і хочаце прывезці памятны падарунак з Беларусі. Што-небудзь гэткае характэрнае, здольнае выклікаць прыемныя асацыяцыі. Купляйце сушанага краба! А хіба не арыгінальны, напрыклад, сувенір-начнік «Ластаўчына гняздо» — у адну сотую натуры, з сапраўднага мармуру, вагой у восем кілаграмаў? Уявіце сабе гэтае збудаванне на туалетнай тумбачцы! І каштуе ўсяго 20 рублёў новымі грашыма. Можаце купіць у складчыну супрацоўніку, які ідзе на пенсію. Толькі даставіць дадому давядзецца ўсім калектывам, бо калі сам пенсіянер падыме яго... будзе не да жартаў.

Работнікі Белювелірганадлю навят вялікага пралетарскага пісьменніка Аляксея Максімавіча Горкага, таксама ў засені паралонавых кіпарысаў, прапануюць у якасці сувеніра. Толькі чамусьці ад гэтага суседства ў Аляксея Максімавіча вельмі незадаволены выгляд. Здаецца, вось, вось ён выкажа ўсё, што думаў аб пошласці і дрэнным гусце!

СУСТРЭЧА З ГАСЦЯМІ

У Мінску знаходзіцца група настаўнікаў беларускіх школ з Беластоцкага ваяводства Польскай Рэспублікі. Яны праходзяць месячныя курсы павышэння кваліфікацыі па беларускай мове, літаратуры і гісторыі Беларусі.

Госці з Польшчы сустрэліся з беларускімі пісьменнікамі і паэтамі.

Мікола Ткачоў расказаў пра беларускіх пісьменнікаў і іх планы, пра новыя беларускія выданні. Старэйшы дзіцячы пісьменнік Янка Маўр падзяліўся ўспамінамі пра сваю працу над аповесцю «У краіне райскай птушкі». Аб сваёй рабоце гаварылі Піліп Пестрак, Іван Мележ. Пятро Глебка звярнуў увагу гасцей на збіранне фальклору сярод беларускага насельніцтва Беласточчыны.

Настаўнікі з Польшчы расказалі аб жыцці беларускіх школ і творчасці маладых беларускіх паэтаў ваяводства.

У заключэнне Ніл Гілевіч, Еўдакія Лось, Сяргей Грахоўскі, Кастусь Кірэенка прачыталі па просьбе гасцей свае вершы.

У гэты ж дзень госці з Польшчы пабылі ў Дзяржаўнай бібліятэцы БССР імя Ул. І. Леніна. У аддзеле беларускай літаратуры і бібліяграфіі яны пазнаёміліся з першымі выданнямі на беларускай мове.

М. ВАСІЛЕЎСКІ.

ДЛЯ УНІВЕРСІТЭТАЎ КУЛЬТУРЫ

Установам культуры рэспублікі разасланы новыя фільмы па мастацтву.

Каляровая кінакарціна «Вокны ў жыццё», створаная рэжысёрам В. Нябыліцкім па сцэнарыю Н. Шпікоўскага, прысвечана Усесаюзнай мастацкай выстаўцы, якая з'явілася творчым рапартам дасягненняў савецкага выяўленчага мастацтва XXII з'езду КПСС.

...У Канаду, далёкую заакіянскую краіну, прыляцела з другога канца зямлі руская песня. Яе прывезлі салдаты — артысты Чырвонасцяжнага імя Аляксандрава ансамбля песні і танца Савецкай Арміі. Пра іх паездку на амерыканскі кантынент расказвае каляровая кінакарціна «З песняй за акіян». Аўтар — аператар М. Ашуркоў.

У дапамогу універсітэтам культуры атрыманы кінафільмы «Паэтычны вобраз прыроды» (аб творчасці савецкіх мастакоў-пейзажыстаў), «Героі Руставелі ў ілюстрацыях» (аб паэме выдатнага грузінскага паэта Шота Руставелі «Віцязь у тыгравай шкуры» і мастаках, якія яе ілюстравалі), «Песні апладзіруе Куба». Творчасці выдатнага венгерскага мастака прысвечана каляровая кінакарціна «Адольф Фэнеш» вытворчасці Будапешцкай кінастудыі.

Р. ЗАЙЦАЎ.

Беларускі дзяржаўны ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы падрыхтаваў новы спектакль па камічнай драме В. Гюго «Тысяча франкаў узнагароды». Пастаноўка рэжысёра В. Броўкіна, мастак—В. Забораў, музычнае афармленне Б. Куніна.

У спектаклі заняты народныя артысты БССР З. Стома, Ул. Дзядзюшка, С. Бірыла, заслужаныя артысты БССР П. Пекур і П. Іваноў, артысты А. Рынковіч, З. Зубкова, А. Казачок, Г. Аўсянікаў, Т. Кін-Камінскі і іншыя.

На здымку. У ролях: Гап'е — З. Стома, Сіпрыены — З. Зубкова.

Фота Ул. КРУКА.

Сярод кніг

КАТЭГАРЫЧНЫЯ ЗАЯВЫ З ГЛЯДЗЕЛЬНАЙ ЗАЛЫ

Барыс БУР'ЯН

Кніга пра тэатр. Тут узнаўляецца як бы падвойнае жыццё: і тое, якое драматург з акцёрамі паказвалі на сцэне,— жывая рэчаіснасць, і тое, якое складае нешта новае — твор тэатральнага мастацтва. Нельга ні на хвіліну забываць, што аўтар расказвае аб выніках вялікай працы. За кожным спектаклем стаяць напружаныя пошукі, часам нялёгкі роздум, узлёт натхнення і проста карпатлівая распрацоўка мізансцэн і сцэнічных рытмаў. Нават рэпетыцыі бываюць падобнымі, умоўна гаворачы, на тыя перакрэсленыя і неаднойчы перапісаныя чарнавікі рукапісаў, якія, напрыклад, вядомы многім па архівах Пушкіна і Талстога. Пакуль не знойдзена вернае вырашэнне складаных сцэнічных задач, сапраўдны мастак не шкадуе душэўных і фізічных сіл. А потым, калі ўжо ўсё, здавалася б, знойдзена, ён жыве клопатамі аб тым, каб заўсёды, на кожным прадстаўленні спектакля ўсё было непасрэдным, натхнёным, быццам бы вось цяпер адкрытым. Трагічнае маўчанне і вясёлы смех, стрыманы ў горле плач і гарэзлівая балбатня,—у святле рампы ўсё павінна выглядаць сардэчным і свежым, пазбаўленым холаду і механічнасці.

Нехта аднойчы сказаў, што крытык наогул—гэта чалавек, які стаіць на ахове Праўды і Цудоўнага ў мастацтве: сваім вусным або друкаваным словам ён абараняе творчасць ад пошласці і дзешавізны, ад безыдэйнасці і фальшу. Ул. Даль сярод сінонімаў слова «крытык» прыводзіць і народнае вызначэнне «хулитель». Аднак быць на ахове Цудоўнага і быць «хулителем» — зусім не адно і тое ж.

Калі я чытаў кніжку Анатоля Сабалеўскага «Рампай асветленае», мяне радавала тое, што ён умее цаніць у тэатральным мастацтве сапраўдныя каштоўнасці, заваяваныя ў натхнёнай працы драматургам, рэжысёрам і артыстамі. І засмучала, што часта яму здраджвае пачуццё меры, што яго не-не ды спакушаюць сумніцельныя лаўры «хулителя». Апошняе з ім здараецца не тады, калі ён «лае» які-небудзь спектакль або каго-небудзь з акцёраў. Гэта яшчэ паўбяды — захапіцца і перахапіць праз край. Страшней іншае—катэгарычнасць заяў у размове пра мастацтва. А іх у Сабалеўскага шмат. Часцей за ўсё ён іх робіць, калі можна так сказаць, у плане тэарэтычным.

Адразу прывяду прыклады. Раптам А. Сабалеўскі абвясціў «ахілесавай пятой» сучаснай драмы... апошні акт. «Апошні акт,—сцвярджае ён,—гэта не толькі развязка ўсіх падзей драмы, гэта не толькі сучаснае герояў, але і прыадкрыццё заслоны на іх новае жыццё. П'еса, пазбаўленая перспектывы будучага, не можа паказаць па-сапраўднаму жыццё...» Чаму «не можа»? Скажам, у «Гамлеце» і ў «Навальніцы» заслона апускаецца тады, калі героі ўжо адышлі, як гаворыцца, на той свет. Як жа тады апошні акт выканае заданне, якое ставіцца А. Сабалеўскім, і «прыадчыніць заслону на іх новае жыццё»?!

Твор сцэнічнага мастацтва не заўсёды паддаецца строгім і знешне пераканаўчым законам, якія яму вось так канчаткова прадпісваюцца з глядзельнай залы. Праўда, А. Сабалеўскі бярэ сабе ў саюзнікі аўтарытэтных драматургаў—М. Салтыкова-Шчадрына і К. Чапека. І чытач, чаго добрага, на нейкі час згодзіцца з ім. Але потым ён усё ж успомніць бачанае на сцэне і скажа: не, паважаны крытык, вашы аўтарытэтныя «саюзнікі», напэўна, мелі на ўвазе штосьці канкрэтнае: вось гэтую п'есу або вось той вадэвіль. Навошта ж вам складаць «правілы вулічнага руху» ў драматургіі і выдаваць за парушальнікаў іх К. Крапіву («Пяюць жаўранкі») і А. Макаёнка («Выбачайце, калі ласка!»)? Перспектыва будучага, аб якой вы так дбаеце і без якой наогул лічыце немагчымым «паказаць па-сапраўднаму жыццё», неабавязкова павінна быць перададзена толькі ў апошняй дзеі, — яна можа сцвярджацца ўсім ладам ідэй і пачуццяў драматургічнага матэрыялу.

У пошуках адказу на тое, чаму ў многіх сучасных п'есах паслаблены канфлікт, А. Сабалеўскі паўтарае ўвогуле правільныя думкі. Ён піша: «Трэба думаць, немалаважнай прычынай з'яўляецца тое, што вобразы ў п'есах ствараюцца па прынцыпу: адзін белы, другі чорны... А калі б у адным вобразе спалучалася некалькі фарбаў, тады, акрамя ўсяго, былі б і свае супярэчнасці, і свая ўнутраная барацьба». Я ўстрымліваюся ад таго, каб прыводзіць далейшыя разважанні аўтара, дзе ён займаецца «вынаходніцтвам веласіпеда», бо хіба ў сярэдзіне XX стагоддзя трэба даказваць, як гэта робіць А. Сабалеўскі, што ў драматургіі «патрэбна таленавітая (!) рука мастака, якая б не проста размазала гэтыя фарбы па палатне, а пры іх дапамозе стварыла б яркі... чалавечы характар». Спынюся на катэгарычным асуджэнні славутага падзелу персанажаў на «белыя» і на «чорныя» вобразы. Па-першае, у сапраўдных мастацкіх творах такіх амаль не бывае. Кацярына ў «Навальніцы», калі ўжо гаварыць спрошчана, відаць, «белы» характар, хоць яна і «здраджвае» законнаму мужу. Гамлет сімуліруе вар'яцтва, і ўсё ж ён—«белы». Ягор Булычоў, напэўна, «чорны» характар: яго багацце будавалася на поце і крыві іншых людзей, аднак і ён задумваецца і адчувае, што жыве «не на той вуліцы». Складанасць характару зусім не адно і тое ж, што стракатасць фарбаў. Нават такі чалавекалюбны драматург, як А. П. Чэхаў, які ўмеў перадаваць супярэчнасці і разнастайнасць людскіх душ, маляваў дзядзю Ваню «белым», а прафесара Серабракова «чорным».

Думаю, што А. Сабалеўскі, як малады крытык, празмерна давярае часам апошняй прачытанай ім кнізе або артыкулу з часопіса і занадта верыць у непагрэшнасць некаторых крытэрыяў. Недзе вычытаў нешта, гэта сышлося з тым, што ён сам заўважыў, седзячы ў глядзельнай зале тэатра,—і гатова абагульненае тэарэтычнае палажэнне.

Найбольш удалыя месцы кніжкі тыя, дзе аўтар дзеліцца сваімі назіраннямі над непасрэдным творчым працэсам у нашых тэатрах. Тут ён выступае больш удумлівым і пераканаўчым вартавым Цудоўнага ў жыцці і на сцэне. Праўда, некаторыя яго параўнанні таксама носяць характар «цытатны». Не бачыў жа А. Сабалеўскі Алісу Коанен у Джульеце, не бываў на прадстаўленнях «Пробы агнём» К. Крапівы, а на старонках кнігі ён выдае сябе за сведку ўсяго гэтага, нібыта ён быў назіральнікам творчай маладосці і М. Бабанавай, і М. Астангава, і Ул. Уладзімірскага, і М. Зорава. Такая нясціпласць псуе ўражанне нават ад удалых старонак кнігі!

Здавалася б, А. Сабалеўскаму няма патрэбы звяртацца да цытат і даваць іх без двукосся і ўказанняў на першакрыніцы. Ён умее «бачыць» сцэну, разумець задуму драматурга, адчуваць акцёрскі парыў і рэжысёрскую думку.

Бадай, больш выразна творчая самастойнасць А. Сабалеўскага праяўляецца ў артыкуле, дзе ён як бы аднаўляе спектакль «Шчасце паэта» з Іванам Шацілам у ролі Янкі Купалы. Крытыка ўсхваляваў спектакль, гэта адчуваеш і сам пачынаеш удзячна думаць аб творчых намаганнях калектыву нашага Акадэмічнага тэатра. Толькі дзе-нідзе цябе спыняе наіўнасць прыблізных характарыстык, накшталт такой, напрыклад: «...яго (артыста) праніклівыя вочы і азораны твар яскрава гавораць аб вялікім таленце песняра, яго невычэрпнай унутранай сіле». Заўважым—талент і ўнутраная сіла далёка не заўсёды вымагаюць ад акцёра «азоранага твару», гэта варта было б ведаць А. Сабалеўскаму.

Вельмі свежа накідаў крытык штрыхі да партрэта Ірыны Ждановіч. Артыкул «Дзве ролі», трэба спадзявацца, будзе доўга вабіць да сябе кожнага, каму цікавы творчы подзвіг нашай выдатнай актрысы. Тая жаноцкасць і задушэўнасць, якія пранесла І. Ждановіч праз усё сваё жыццё на сцэне, добра раскрыты А. Сабалеўскім на прыкладзе вобразаў Веры з горкаўскіх «Апошніх» і Людмілы з «Позняга кахання» А. Астроўскага. У артыкуле добра адчуваюцца здольнасці Сабалеўскага-белетрыста. Вось гэта ён бачыў і чуў сам. І няхай сабе А. Сабалеўскі ў такіх выпадках бывае катэгарычным у сваіх меркаваннях аб мастацкім вобразе, гэта куды больш пераканаўча, чым яго тэарэтычныя высновы і абагульненні.

Выказвае ён гэтыя высновы і абагульненні з сур'ёзным выглядам, а яны здаюцца нярэдка наіўнымі і нават забаўнымі. Напрыклад, аднойчы малады драматург М. Алтухоў выказаў недарэчную думку. Яму, бачыце, здаецца неапраўданым і малаверагодным, каб чалавек сам-насам размаўляў маналогамі. На гэтай падставе ён і выступіў «нізвяргальнікам» маналога ў драме наогул! Закасаўшы рукавы, А. Сабалеўскі пускаецца ў схватку з гэтай відавочнай недарэчнасцю. Адзін на адзін нанізваюцца доказы, прыклады, тэарэтычныя разважанні. Усё гэта аздоблена іроніяй і злым раздражненнем. А праблемы ж няма ніякай. Навошта прыўзнімацца на дыбачкі і крычаць наіўна на таго, хто гэтак жа наіўна прадэманстраваў недасканаласць свайго мыслення?..

Лепшыя старонкі кнігі «Рампай асветленае» сведчаць аб тым, што А. Сабалеўскі будзе нядрэнным тэатральным крытыкам. Паўтараю: пакуль што ён абмяжоўваецца часцей за ўсё тым, што ўбачыў з глядзельнай залы і вычытаў з кніг. Рэдка і не вельмі ўпэўнена аўтар самастойна «параўноўвае» сцэну з рэальным жыццём. Там, дзе такое «параўнанне» ёсць, ён выступае больш стала і глыбока. Пяром А. Сабалеўскі валодае. Тэатр ён ведае. Але з глядзельнай залы і па кнігах. Яму трэба будзе, на маю думку, зазірнуць за кулісы тэатра, навучыцца меркаваць аб працы драматурга, рэжысёра і акцёра «знутры», так, як гэта рабіў Бялінскі, калі пісаў пра П. Мачалава ў «Гамлеце». Я чамусьці перакананы, што Вісарыён Рыгоравіч спачатку «сыграў» тэкст шэкспіраўскай трагедыі сам, перажыў тыя страсці і сумненні, якія валодаюць прынцам Дацкім, потым убачыў на сцэне «знаёмыя» пачуцці ўвасобленымі ў жывым сцэнічным вобразе. З сустрэчы «свайго» з акцёрскім і нарадзіўся, здаецца мне, неўміручы артыкул «няўрымслівага Вісарыёна». Добра было б, калі б А. Сабалеўскі зрабіў спробу «разгадаць» сакрэт стварэння **такой** тэатральнай крытыкі. Тады яго выступленні будуць больш грунтоўнымі і хвалюючымі. Тады ён будзе не толькі дзяліцца тым, што бачыў у глядзельнай зале, а і тым, што абудзілася ў яго душы, у душы аднаго з зацікаўленых і адданых тэатру гледачоў, прафесія якога паставіла яго на пасаду ахоўніка Праўды і Цудоўнага. Яго артыкулы і кнігі будуць у гэтым выпадку не інфармаваць і павучаць чытача, як цяпер, а выхоўваць у яго адчуванне вялікай Праўды ў тэатры.

ВЫЙШЛІ З ДРУКУ

У Дзяржаўным выдавецтве Беларусі выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай і музычнай літаратуры:

ПЯТРУСЬ БРОЎКА. Высокія хвалі. Вершы. Мастак М. Гуціеў. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 124. Цана 31 кап.

ІВАН ШАМЯКІН. Трывожнае шчасце. Аповесці. На рускай мове. Аўтарызаваны пераклад з беларускай мовы П. Кабзарэўскага і А. Астроўскага. Мастак Н. Някрасаў. Тыраж 150 тыс. экз., стар. 432. Цана 84 кап.

АЛЕСЬ САВІЦКІ. Пасля паводкі. Аповесць. Мастак Г. Паплаўскі. Тыраж 5 тыс. экз., стар. 352. Цана 50 кап.

ВАСІЛЬ ХОМЧАНКА. Аднойчы майскім днём. Апавяданні. Мастак С. Раманаў. Тыраж 4 тыс. экз., стар. 148. Цана 14 кап.

ПАУЛЮК ПРАНУЗА. Я вясну малюю. Вершы. Для малодшага ўзросту. Мастак Э. Зайцаў. Тыраж 8 тыс. экз., стар. 32. Цана 4 кап.

НІКУЛ ЭРКАЙ. Алёшка. Аповесць. Для сярэдняга ўзросту. Пераклад з мардоўскай мовы Т. Капыток. Малюнкі В. Варанецкага. Тыраж 4 тыс. экз., стар. 84. Цана 13 кап.

ПШАНІЧНЫ КАЛАСОК. Беларуская народная казка. Для дашкольнага ўзросту. Апрацоўка А. Якімовіча. Малюнкі Е. Лось і Г. Якубені. Тыраж 50 тыс. экз., стар. 16. Цана 12 кап.

М. АЛАДАЎ. Дзве лёгкія п'есы для скрыпкі з ф-на. Мастак А. Лісічнікаў. Тыраж 800 экз., стар. 12. Цана 16 кап.

І. РОНЬКІН. Дзве песні для тэнару ў суправаджэнні фартэпіяна. Словы М. Гольдмана. Мастак А. Карчагін. Тыраж 700 экз., стар. 12. Цана 11 кап.

ОЙ, У ПОЛІ, У ПОЛІ ПАД РАКІТАЙ. Беларуская партызанская песня. Апрацоўка Я. Цікоцкага для змешанага хору акапэла. Мастак Л. Усачоў. Тыраж 800 экз., стар. 8. Цана 7 кап.

А ў школьныя класы — толькі праз год...
Фота А. ДЗІТЛАВА.

«КНІЖНАЯ ПАЛІЦА» НА БЛАКІТНЫМ ЭКРАНЕ

У газеце можна сустрэць рубрыку «Кніжная паліца», прачытаць рэцэнзію на тую ці іншую кнігу. Чытач прывык да таго, што газета сістэматычна дапамагае яму сачыць за навінкамі літаратуры.

А як можа дапамагчы ў гэтай справе аматарам кнігі тэлебачанне?

Кароткая інсцэніроўка твора, папулярны расказ аб новых кнігах у кадры, запрашэнне ў студыю і выступленне аўтара кнігі—ды ці мала цікавых форм прапаганды літаратуры, якія ўзяты тэлебачаннем на ўзбраенне?

У перадачах Гомельскай студыі тэлебачання трывалае месца заняла рубрыка «Новыя кнігі». Кожная рэдакцыя — і літаратурна-драматычная, і дзіцячая, і грамадска-палітычная — штомесяц падрыхтоўваюць і паказваюць перадачы, прысвечаныя кніжным навінкам.

Традыцыяй стала выступленне ў студыі беларускіх пісьменнікаў. Яны расказваюць аб новых творах, дзеляцца сваімі творчымі планамі. Такія выступленні, як правіла, карыстаюцца ў гомельскіх тэлегледачоў поспехам. Каб не быць галаслоўным, я прывяду тут некалькі радкоў з пісьма рабочага Віктара Налівайкі. Вось што ён піша ў студыю адносна адной такой перадачы: «Я вельмі люблю чытаць беларускі сатырычны часопіс «Вожык». Ваша перадача, у якой вы пазнаёмілі тэлегледачоў з літаратарамі-вожыкаўцамі, даставіла мне вялікае задавальненне. Буду чакаць новых твораў Уладзіміра Корбана, Паўла Кавалёва і Валянціна Зуба».

Такіх перадач у студыі было няма́ла: за два апошнія гады «блакітны экран» пазнаёміў гамяльчан з пісьменнікамі, якія супрацоўнічаюць у часопісах «Беларусь», «Полымя», «Маладосць», «Бяроза». Частыя госці ў нашых тэлегледачоў Раман Сабаленка, Іван Шамякін, Янка Скрыган, Анатоль Астрэйка, Алесь Асіпенка і многія іншыя.

Гэтая форма прапаганды літаратуры ў нас на студыі не адзіная. Заўсёды з цікавасцю глядзіцца перадача «Новыя кнігі», у якой інсцэніруецца адно з лепшых апавяданняў зборніка ці, скажам, урывак з аповесці. Сёлета выйшла з друку аповесць Лідзіі Арабей «Мера часу». І літаратурна-драматычная рэдакцыя студыі, на мой погляд, нядрэнна расказала аб гэтай аповесці гледачу, удала інсцэніраваўшы ўрывак з яе.

Такія ж перадачы былі зроблены сёлета па зборніках П. Броўкі «А дні ідуць...», Міколы Ракітнага «Пад адным дахам», Івана Шамякіна «Матчыны рукі», Якава Хелемскага «Перакладаю вершы таварыша».

Добрыя водгукі атрымала ў тэлегледачоў і перадача па дакументальнай аповесці Яўгена Галайдзіна «Збіт над Цільзітам», якая была надрукавана ў трэцім нумары часопіса «Неман» за 1962 г. У студыю, акрамя аўтара твора, удалося запрасіць і героя аповесці— падпалкоўніка ў запасе Уладзіміра Робуля. Натуральная жывая гутарка паміж вядучым, аўтарам і героем аповесці вельмі спадабалася тэлегледачам—з яе яны даведаліся аб многіх цікавых фактах, якіх не было ў творы.

Як вынік, зараз у кіёсках кнігагандлю Гомеля цяжка знайсці нумар часопіса з аповесцю Яўгена Галайдзіна.

Прыведзеныя вышэй прыклады з работы Гомельскай студыі тэлебачання пераканаўча гавораць аб тых вялікіх магчымасцях, якія мае тэлебачанне для прапаганды кнігі, для папулярызацыі яе сярод масавага чытача.

Я. КАРШУКОЎ,
старшы рэдактар Гомельскай студыі тэлебачання.

На кніжным базары, які праводзіўся на Цэнтральнай плошчы ў Мінску, да старэйшага беларускага кампазітара М. Аладава звярнулася юны аматар музыкі з просьбай даць аўтограф.

— Калі ласка, — адказвае Мікалай Ільіч.

Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

КОРАТКА

□ Вечар сустрэчы трох пакаленняў праведзены ў Дубровенскім раённым Доме культуры.

З увагай слухалі ўдзельнікі вечара выступленне персанальнага пенсіянера, былога пуцілаўца Мікалая Іванавіча Ландарскага. Сакратар райкома камсамола т. Радзецкі расказаў аб працоўных буднях маладых будаўнікоў камунізма.

А. МАЦЫЛЕВІЧ.

□ Як лепш аформіць наглядную агітацыю, арганізаваць вечар па абмену вопытам сельскіх працаўнікоў, вечар адпачынку будаўнікоў камунізма? Удзельнікі семінара культасветработнікаў Ашмянскага раёна вывучалі гэтыя пытанні на практыцы. Яны выехалі ў Ламавіцкі сельскі клуб — перадавы ў Гомельскай вобласці і самі ўдзельнічалі ў правядзенні мерапрыемстваў.

І. АБАБУРКА.

□ Артысты Белдзяржфілармоніі выступалі ў Гомельскай вобласці з цікавай лекцыяй-канцэртам. Першая яго частка была прысвечана тэме «Музыка ў жыцці Ул. І. Леніна», другая — «Што такое добры густ». Выканаўцы — лаўрэат Усесаюзнага конкурсу Цырлуноў, Мухамедзянава, Якубовіч, заслужаныя артысты БССР Астрамецкі і музыказнаўца Бырзы.

В. СЯМЕНАЎ.

Яўген Васілёнак

НЕСПАКОЙНЫ ДЗЕНЬ

Падзеі ў маёй аповесці адбываюцца 6 жніўня 1961 года. Дакладней кажучы, шостага жніўня яны пачаліся. А скончыліся на наступны дзень, сёмага.

Вы памятаеце, чым мы жылі ў тыя дні?

Так, тады мы — Чалавецтва — уведалі значна больш, чым ведалі дагэтуль. І свет наш стаў куды большы, чым быў да тае пары. Вачыма Германа Цітова мы зірнулі на яго вунь з якое вышыні.

Гэта — у маштабах Чалавецтва.

А ў адным гарадку, куды лёс закінуў маладую дзяўчыну Тацяну Ларыну — звычайную дзяўчыну, хоць і з незвычайным імем — падзеі мелі, вядома, не такі касмічны памер. Іх можна было б палічыць нават дробнымі, зусім нязначнымі, асабліва тыя з іх, да якіх мела дачыненне Тацяна. Але хто возьмецца сцвярджаць, быццам ён зусім дакладна ведае, што — вялікае, а што — малое?..

Прапаную ўвазе чытачоў «Літаратуры і мастацтва» адну мясціну з аповесці, якая цалкам будзе надрукавана ў жнівеньскай кніжцы «Полымя».

Яўген ВАСІЛЁНАК.

*

Апамяталася Тацяна кварталы праз тры, і вельмі здзівілася, што ідзе да ашчаднай касы. «Чакай,— сказала яна сабе,— навошта мне туды ісці, сёння ж выхадны дзень». Потым зразумела: яна хацела трапіць на будоўлю, на тую, што побач з ашчадкасай.

І Тацяна пайшла далей. Чым чорт не жартуе! Сапраўды, чаму той невядомы брат Воранава павінен працаваць абавязкова на якой іншай будоўлі, а не на гэтай?

Цені сталі зусім кароценькія. А цераз свой цень, калі б ён застаўся на адным месцы, Тацяне пераступіць было б і зусім проста. Толькі от дзіўна: што гэта там паколвае ў пятку? А, мабыць, пясчынка якая трапіла. Во, цяпер, здаецца, перастала калоць.

Будоўля была даволі вялікая. Раней Тацяна неяк не заўважала яе, хоць праходзіла тут штодня. Аказваецца, тут вымахнула ўжо вунь якая камяніца, аж на пяць паверхаў. Відаць, гэта будзе жылы дом. Ён яшчэ не зусім даведзен да ладу, яго яшчэ нават не атынкавалі, але ў сярэдзіне, здаецца, шмат што ўжо зроблена. Праз вокны відны пабеленыя сцены, а ў некаторых пакоях вісяць нават плафоны. Шчаслівыя будуць тыя людзі, якія атрымаюць тут кватэры!

А ці будуецца дзе кватэра для яе, для Тацяны?.. Ці ёсць дзе архітэктар, які, плануючы свой чарговы дом, падумаў і пра яе, пра Тацяну? Падумаў, напрыклад, так: а вось тут, у гэтым пакоі павінна жыць адна дзяўчына, якую я хаця і не ведаю, але мне здаецца, што ёй пільна патрэбен пакой, і добра было б, калі б яна займела яго; магчыма, што яе завуць Тацянай, як звалі любімую мною пушкінскую гераіню, і калі яе і сапраўды так завуць, дык я спланую для яе самы зручны, самы ўтульны, самы прыгожы пакойчык. «Але, але, таварыш архітэктар, мяне завуць Тацянай, і нават прозвішча маё Ларына, так што вы, таварыш архітэктар, пастарайцеся ўжо, калі ласка, я вам век дзякаваць буду».

Ды няма яшчэ пакуль таго дома, і архітэктар той, напэўна, не распачынаў яшчэ сваёй работы... Прыйдзецца пачакаць, нічога не зробіш. Ну, што ж, пачакаем.

Будоўля мела агароджу, аднак у варотах ніхто Тацяну не запыніў, ніхто не спытаў, чаго яна сюды ідзе.

Непадалёк ад варот пажылы рабочы ў зашмальцаваным камбінезоне корпаўся нечага ля шырокай драўлянай скрыні.

— Не ведаеце, дзе мне знайсці таварыша Воранава? — спытала Тацяна з такой упэўненасцю, быццам яна зусім дакладна ведала, што ён іменна тут.

— А там недзе, — кіўнуў галавой рабочы некуды ў бок камяніцы. — Там.

Сапраўды, не паспела яна прайсці і некалькі крокаў, як яе дагнаў хударлявы хлопец у вылінялай клятчастай кашулі навыпуск і ў шырокіх нягнуткіх штанах, мабыць брызентавых, і дзелавым голасам сказаў:

— Хадземце, я вам пакажу яго.

Напэўна, ён чуў Тацяніна запытанне.

Яны рушылі да камяніцы. Хлопец крочыў крыху паперадзе, хада ў яго была нетаропкая, паважная, і Тацяне лёгка было паспяваць за ім.

— А чаму ў вас апарата няма? — спытаў раптам хлопец.

Тацяна не зразумела, пра які апарат ён кажа, але на ўсякі выпадак сказала:

— Ды так...

Пасля, падумаўшы, дадала:

— Забылася ўзяць.

— Забыліся? — з недаверам перапытаў хлопец.

— Ага, забылася. Вельмі спяшалася, от і забылася.

Хлопец азірнуўся на Тацяну, як здалося ёй, з пагардаю.

— А з нагою што?

— З нагою?..

— Вы накульгваеце.

— А-а... Паколвае там нешта.

— Пакажыце сюды.

Ён нагнуўся і ўзяўся за яе туфлік. Тацяне нічога не заставалася, як абаперціся яму на плячо і дазволіць зняць туфлік. Хлопец памацаў пальцамі ў сярэдзіне.

— Рукі трэба паадбіваць такім халтуршчыкам. Пачакайце, я зараз, — і ён некуды пабег.

Тацяна засталася стаяць пасярод двара на адной назе. Стаяць было няёмка, яна ледзь стрымлівала раўнавагу.

Недзе з правага боку натужліва гула машына, на рыштаваннях чуліся праступджаныя жаночыя галасы, з самога дома раз-пораз вылятаў нейкі глухі пошчак, па-за домам нехта апантана крычаў на некага, а над будынінай велічна плыла страла вежавага крана, на тросе якога боўталася ў паветры скрыня з нейкімі жалязякамі.

— Майна! — гукнуў зверху нехта нябачны, і скрыня пачала павольна апускацца на дах камяніцы.

Толькі цяпер Тацяна заўважыла на рыштаваннях на вышыні трэцяга паверха вялізны, праз увесь фасад, плакат. Белыя літары на чырвоным палотнішчы заклікалі «Таварышы будаўнікі! Бярыце прыклад з брыгады камуністычнай працы Сяргея Воранава!»

«Ого!—прыемна здзівілася Тацяна. — Вось ён які, яго брат!»

Добра хаця, што хлопец збег не дужа надоўга, а то Тацяна проста ўжо не мела сіл стаяць на адной назе. Падбегам падляцеўшы да Тацяны, ён памог ёй абуць туфлік і занепакоена спытаў:

— Ну, як?

— Парадак! — адразу адчуўшы палёгку, бадзёра сказала Тацяна.

Яны рушылі далей.

Тацяну чамусьці ані не здзівіла, што от гэты незнаёмы рабочы хлопец не толькі сам узяўся быць яе павадыром, але нібыта нават лічыць гэту місію сваім самым прамым і непасрэдным абавязкам. Яна адно падумала, што ён, відаць, добра выхаваны, а мо ад прыроды такі гжэчны.

— Асцярожна, — сказаў хлопец, калі яны ўвайшлі ў пад'езд. — Тут трошкі бруднавата.

Трошкі бруднавата — гэта было сказана не зусім дакладна. Бо на падлозе і на лесвіцы, якая вяла на паверхі, было па-сапраўднаму брудна. Паразліваны раствор, кавалкі пабітай цэглы, пілавінне, шматкі толю і рознае іншае будаўнічае смецце проста палохалі з непрывычкі. Але, пераадолеўшы хвілінную разгубленасць, Тацяна смела падалася за хлопцам.

Першы марш лесвіцы яны пратупалі моўчкі, адно шасталі хлопцавы штаны. На другім паверсе ім сустрэлася дзяўчына ў новенькіх з чорнага саціну шараварах і ў жоўценькай безрукаўцы. Яна спускалася з пустым вядром з-пад фарбы, адстаўляючы яго як далей ад сябе, каб не ўпэцкацца.

— Прывет, Таня, — стрымана сказаў хлопец. — Воранаў на чацвёртым?

«Што гэта сёння адны цёзкі мне страчаюцца», — усміхнуўшыся, падумала Тацяна.

— Мы сёння здароўкаліся ўжо,—адказала дзяўчына.

— Прабач, нешта не памятаю.

— Дзе ўжо табе цяпер памятаць.— Дзяўчына кінула на Тацяну быстры позірк. А параўняўшыся з ёю, паглядзела яшчэ раз. І крыху затрымала позірк на Тацяніным твары. Тацяне прыйшлося шчыльненька прыціснуцца да сцяны, бо вядро з пацёкамі яшчэ свежай фарбы пагрозліва прасунулася ў непасрэднай блізкасці ад яе светлашэрай спадніцы.

— Ты куды? — недарэчна спытаў хлопец.

— Па ліманад, — гучна засмяялася дзяўчына. — Ты ж любіш ліманад, праўда?

Калі Тацяна з хлопцам, які па-ранейшаму ішоў наперадзе, павярнулі на новы марш лесвіцы, да іх знізу даляцеў голас дзяўчыны:

— А Воранаў аж на пятым!

Хлопец перагнуўся цераз поручні і ўзрадавана крыкнуў:

— Дзякую, Танечка!

Потым сказаў да Тацяны:

— З брыгады Воранава.

І праз некалькі ступенек дадаў:

— Залаты чалавек.

— Хто? — не зразумела Тацяна.

— Я, канечне, маю на ўвазе Воранава, — паспешліва ўдакладніў хлопец, і Тацяна ўбачыла, як налілася чырванню яго шыя.

Ім сустрэліся яшчэ тры ці чатыры чалавекі, што спускаліся ўніз. Знізу — чуваць было — таксама ішлі людзі, нехта нават перагнаў быў іх.

— Пра яго пісаць і пісаць трэба, каб усе ведалі, — памаўчаўшы, зноў пачаў хлопец. — А то адна «Чырвонка» дала невялічкую заметку, і ўсё. Вядома, і пра хлопцаў ягоных трэба пісаць, і пра дзяўчат таксама. Людзі ўсе—во! Адзін да аднаго, як на падбор. Дружныя, таварыскія. Я вам мог бы столькі пра іх расказваць, што вам аж да вечара хапіла б слухаць.

Чым вышэй падымаліся яны, тым цяжэй было Тацяне перастаўляць ногі. Хлопец ішоў роўна, у ранейшым тэмпе, бо, відаць, прызвычаіўся ўжо да гэтых чортавых лесвіц, і Тацяна старалася таксама не адстаць ад яго, хоць каштавала ёй гэта немалых намаганняў.

— Гэта, здаецца, чацвёрты паверх? — спытала яна на чарговай пляцоўцы.

— Трэці. Цяпер ужо блізка. Між іншым, яна таксама харошы чалавек. У самадзейнасці іграе. І наогул.

На пляцоўцы паміж трэцім і чацвёртым паверхамі хлопец загаварыў зноў:

— А я, між іншым, вялікага маху даў у сваёй біяграфіі. Была ў мяне магчымасць паступіць у лётную школу. Нават ужо дакументы быў здаў. А тады прыйшлося ўзяць назад.

— Чаму ж?

— З-за аднаго чалавека. Прыйшлося падаць на будаўнічы факультэт. Каб разам з ім займацца.

«З ёю, — паправіла ў думках хлопца Тацяна. — То можа і лепш, што на будаўнічы і што разам».

— Аднак, відаць, дарэмна падаваў...— уздыхнуў хлопец.

— Скажыце, у вас ёсць аўтамабіль? — раптам спытала Тацяна.

— Аўтамабіль? Які аўтамабіль?

— Ну, «Масквіч». Або там «Волга».

Хлопец азірнуўся на Тацяну. Адказаў не адразу.

— Глупства гэта ўсё, тыя аўтамабілі.

— А от людзі ж маюць.

— Маюць тыя, хто з перажыткамі.

— Вы хочаце сказаць, што ў вас і перажыткаў ужо няма?

— Можа, якія яшчэ і засталіся, хто іх усіх ведае. Іх жа чортава процьма на свеце. Але наконт прыватнаўласніцкага перажытку я вам магу сказаць пэўна: у мяне яго няма. Ані звання. І яшчэ я вам скажу, што, каб на тое мая воля, я ўраз ліквідаваў бы ў людзей гэты перажытак. Ёсць у мяне адзін праекцік.

Што гэта за праекцік, Тацяна так і не ўведала, — хлопец абвясціў:

— Вось мы і прытопалі.

На пляцоўцы было трое дзвярэй. Хлопец рушыў да левых, прачыніў іх. Тацяну непрыемна ўразіла цішыня, што панавала наўкол.

— Тут нікога няма... — сказаў хлопец, хоць гэта і так было ясна.

Не аказалася нікога і за другімі дзвярыма. У апошнюю, трэцюю кватэру, Тацяна ўвайшла следам за хлопцам.

— Няма... — зусім ужо разгублена паціснуў плячыма хлопец. Ён усё яшчэ не хацеў верыць, што тая «таксама харошая» дзяўчына на лесвіцы проста пакпіла з яго. І з ягонай спадарожніцы, вядома. Пакпіла можа і не са злосці, але вельмі недарэчна.

А кватэрка была, між іншым, як мае быць! Тацяна абышла ўсе два пакоі і кухню, зазірнула ў ванну і яшчэ ў адно месца, і сэрца яе зашчымела пакутлівай зайздрасцю, зашчымела так моцна, што хоць ты плач. Балазе, што побач не было хлопца, ён нечага застаўся ў пакоі, а то было б дужа сорамна, бо адна слязінка, аказваецца, і сапраўды слізганула па шчацэ.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

У СВЕТ МАСТАЦТВА

...Яшчэ ўчора вы праходзілі міма многіх цудоўных рэчаў і не заўважалі ў іх нічога асаблівага. І вось паступова вы крок за крокам пачынаеце па-новаму бачыць свет, яго формы, фарбы. Гэта вялікае шчасце — умець бачыць і адчуваць прыгажосць.

Я кажу ўсё гэта вось да чаго: тры гады таму назад пры Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце былі арганізаваны вячэрнія класы малявання. Прымалі туды ўсіх, хто цікавіцца выяўленчым мастацтвам і хацеў у вольны ад работы час набыць элементарныя навыкі па малюнку і жывапісу. Арганізацыя класаў мела на мэце і больш шырокую задачу—эстэтычнае выхаванне рабочых і служачых, далучэнне іх да свету выяўленчага мастацтва. Вось пра гэта і хацелася б расказаць.

Справа ў тым, што вельмі часта, занятыя службовымі справамі і сямейнымі клопатамі, людзі абмяжоўваюць сябе вузкім колам інтарэсаў. Нават калі ў маладосці ў іх і былі нейкія творчыя задаткі, з узростам яны згасалі, страціліся. І цяпер можна пачуць ад многіх слухачоў курсаў, што ўрэшце збылася іх мара. Яны атрымалі магчымасць па-сапраўднаму знаёміцца з мастацтвам. Гэта ж не толькі прыемны занятак для аматараў, але і вельмі патрэбная, важная справа. Давайце ўспомнім, што гаварылася наконт гэтага ў рашэннях XXII з'езда нашай партыі аб ролі мастацтва ў камуністычным выхаванні, аб далучэнні працоўных да культуры, да творчасці.

На курсы малявання прыйшлі вучыцца рабочыя заводаў і фабрык—слесары, токары, інжынеры, канструктары, прыйшлі служачыя, студэнты вну і школ, хатнія гаспадыні. Словам, людзі розныя па ўзросту і адукацыі, па сваіх нахілах і здольнасцях. Усіх іх прывяла сюды вялікая любоў да мастацтва, прага да ведаў, прага да творчасці. І з якой упартасцю, з якой старанасцю сядзелі яны вечарамі за мальбертамі, набываючы навыкі малявання, вучачыся перадаваць на паперы аб'ём, форму, святлоцень. Крок за крокам, па меры паспяховага выканання больш складаных заданняў, перад навучэнцамі як бы раскрываўся новы свет — свет мастацтва. Раскрывалася нейкая незнаёмая прыгажосць у прыродзе, у працэсе вывучэння малюнку, яго кампаноўкі, у працэсе настойлівай работы над натурай. І хай гэта яшчэ не высокая творчасць, але гэта шлях да яе, шлях да майстэрства. І самае галоўнае — гэта паслядоўны працэс мастацкага фарміравання, калі раскрываюцца духоўныя багацці чалавека. Немалую ролю адыгралі тут і лекцыі па выяўленчаму мастацтву: аб мастаках эпохі Адраджэння, аб Рэмбрандце і іншых вялікіх майстрах. Лекцыі не толькі дапамагаюць самадзейным мастакам разбірацца ў тонкасцях выяўленчага мастацтва, разумець значэнне творчасці майстроў мінулага і асэнсоўваць глыбокі змест іх твораў. Яны пашыраюць веды, людзі пачынаюць цікавіцца больш шырокім колам пытанняў, больш чытаць. Невыпадкова частка навучэнцаў пасля заняткаў ідзе за толькі што набытымі кнігамі па мастацтву.

І яшчэ адно—выхоўваецца ў вучняў добры мастацкі густ, уменне правільна ўспрымаць і ацэньваць прыгожае.

Тры гады — нявялікі тэрмін. І як прыемна, калі нешта пазнаеш новае, пашырыўся кругагляд чалавека.

Можна было б назваць нямала здольных людзей, якія за гэтыя тры гады значна ўдасканалілі ў класах сваё майстэрства, пераўзышоўшы іх работы. Але не ў гэтым задача артыкула. Адзначым толькі, што, скончыўшы вучобу ў класах, многія і надалей развіваюць свае здольнасці. Найбольшыя перспектывы адкрываюцца перад моладдзю. Атрымаўшы першапачатковую падрыхтоўку ў класах малюнка, яна можа далей працягваць вучобу ў мастацкіх навучальных установах. Такі шлях праверыла практыка. Многія таварышы, якія наведвалі класы, паспяхова вытрымалі экзамены і займаюцца цяпер у мастацкім вучылішчы і інстытуце. Перад класамі наступная стаіць шырокая задача: у сувязі з арганізацыяй інстытута ... рыхтаваць моладзь з рабочых і служачых.

І ўсё ж галоўная задача класаў застаецца больш шырокай — далучаць да мастацтва шырокае кола аматараў, незалежна ад таго, стануць яны прафесіяналамі-мастакамі, пойдуць вучыцца далей ці проста стануць больш культурнымі, адукаванымі людзьмі, зацікаўленымі рабочымі і служачымі, інжынерамі і ўрачамі.

У сувязі з гэтым нам хацелася б выказаць такую прапанову: а чаму б аналагічныя класы або курсы аматараў не арганізаваць і пры іншых інстытутах рэспублікі? Хіба мала ў нас аматараў драматычнага мастацтва, харэаграфічнага, прыкладнога? А аматараў кіно, мастацкай фатаграфіі, літаратуры? Могуць запярэчыць, маўляў, пры розных клубах, палацах культуры і на прадпрыемствах даўно існуюць адпаведныя гурткі самадзейнасці. Так, гэта праўда. Але ж у гэтых гуртках няма такой сістэмы, як, напрыклад, у вячэрніх класах, аб якіх ідзе гаворка. Па-першае, таму, што тут больш магчымасцей для кваліфікаванага выкладання, якое ... навыкі прафесіянальнага майстэрства. Больш магчымасцей папоўніць недахопы ў эстэтычным выхаванні, якія ўсё яшчэ ў нас існуюць. Бо як часта з прыкрасцю чуеш на выстаўках ці спектаклях, у водгуках іншага гледача аб творах мастацтва прымітыўныя, неглыбокія думкі. Хоць увогуле, звычайна, чалавек, які іх выказвае, — нібыта культурны і добры спецыяліст у сваёй галіне. І крыўдней за ўсё, калі гэтае невуцтва там-сям выдаецца за голас так званага «простага» гледача і ледзь не за голас народа. Дык давайце ж клапаціцца аб тым, каб гледачы мелі добры густ, веды і разумелі тое, аб чым ідзе гутарка.

Па-другое, цяпер, калі пры наборы ў вну аддаецца яўная перавага людзям, якія паспелі папрацаваць на прадпрыемствах і набыць жыццёвы вопыт і ідуць вучыцца далей не па традыцыі, а па прызванню,—курсы і класы, аб якіх ідзе гутарка, даюць магчымасць выявіць найбольш таленавітых людзей і падрыхтаваць іх да вучобы ў інстытуце. Гэта зробіць больш плённым і сур'ёзным сам працэс вучобы, ужо не гаворачы пра тое, што ў гуманітарныя і мастацкія інстытуты менш будзе трапляць выпадковых людзей.

Такім чынам, абедзве задачы гэтыя цесна пераплятаюцца і трэба толькі прыкласці намаганні, каб больш паспяхова іх вырашаць.

Д. ПРУДНІКАЎ,
загадчык класаў малявання пры Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце.

Каля чвэрці мільёна тамоў у фондах Брэсцкай абласной бібліятэкі імя Горкага. Яе кнігамі карыстаецца звыш 4.500 чытачоў. У аддзеле выдачы доступ да кніг адкрыты. На нашым здымку — літаратуру выбіраюць работніца станцыі Брэст Галіна Татарынцава з сынам Генадзіем і работніца трэста [illegible] Ірына Жучок.
Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

НЕСПАКОЙНЫ ДЗЕНЬ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.)

Тацяна самотна падалася ў пакой. Там хлопец, перагнуўшыся цераз падаконнік, пытаўся ў некага:

— Дзе, скажы, Воранаў, а? Можа чуў, а?

Знадворку нехта нябачны зарагатаў.

— Гы, дзівак чалавек, куды ўсцёгся! Ён жа на трэцім!

Хлопец, хаваючы вочы ад Тацяны, глуха прамовіў:

— Пачакайце, от я ёй задам перцу.

Ды Тацяна не сумнявалася, што ніякага перцу нікому ён не задасць.

Яны падаліся назад, уніз.

На трэцім паверсе за ўсімі трыма дзвярыма было шумна і гаманліва, і Тацяна здзівілася, чаму гэта яны раней, калі ішлі тут міма, не зразумелі, што якраз сюды і трэба было ім завітаць. «От да чаго прыводзіць сляпая даверлівасць», — весела падумала яна.

Хлопец подбегам рушыў у сярэднюю кватэру. Тацяна бачыла, як ён падышоў да чалавека ў заплямленым парусінавым гарнітуры і нешта паціху сказаў яму. Той нездаволена, як здалося Тацяне, буркнуў нешта ў адказ. Тацяна зразумела, што гэта і ёсць Воранаў. «Дзіўна, чаму пра яго пісала «Чырвонка», ён жа зусім ужо не камсамолец», — мільганула чамусьці ў яе думка. У пакоі было яшчэ некалькі чалавек, а ў кутку стаяла тая самая дзяўчына ў фарсістых чорных шараварах і, не тоячыся, усміхалася.

— Добры дзень, — сказала Тацяна. — Я да вас, таварыш Воранаў.

— Вельмі прыемна, добры дзень, — не дужа прыветліва адказаў Воранаў. — Але можа вы, прабачце, прыйшлі б пазней, пасля работы?

— Я на адну хвіліначку, — засяшалася Тацяна. — Да вас прыходзіў ужо брат, ці яшчэ не?

— Які брат?—раптам захваляваўся Воранаў. — Пецька?

— Не, Фёдар Фёдаравіч.

— Вы нешта блытаеце.

— Блытаю?..

— Ніякага брата Фёдара ў мяне няма.

— Як няма?..

— І быць не можа. Бо я Аляксеевіч. Так што Фёдаравіч аніяк не можа быць маім братам.

— Не можа...—машынальна паўтарыла Тацяна і пабляднела.

— Калі ўжо хочаце ведаць, дык у мяне толькі адзін брат — Пецька. Але ён цяпер на цаліне. — Воранаў павярнуўся да хлопца. — Ты каго, шалапут, прывёў?

Сапраўды, гэты Воранаў быў зусім не падобны да таго. І на твар яны былі розныя, і рост у іх быў зусім не аднолькавы—гэты на цэлую галаву выглядаў ніжэйшым.

— Вы хіба не карэспандэнтка? — разгублена спытаў хлопец.

— Што?..

— А я ж нешта падумаў быў, што вы з газеты.

І тады грымнуў смех.

Першай, здаецца, засмяялася дзяўчына ў чорных шараварах. За ёю пусціўся ў рогат Воранаў, а тады і ўсе астатнія.

Не стрымалася і Тацяна. От жа ж дзівак, гэты хлопец! Што і адкуль цюкнула яму ў галаву!

А той ужо і сам рагатаў. І нават мацней за ўсіх.

Тацяна неўзаметку пазірала на дзяўчыну. Дзіўна, чаму яна ні пра што не здагадваецца? Гэты ж хлопец кахае яе, а яна бессардэчна здзекуецца з яго. І яшчэ смяецца. Хіба можна смяяцца з чалавека, які кахае?.. А фарсістыя свае шаравары яна ўсё ж упэцкала. Як ні сцераглася, а ўпэцкала. Мабыць, яшчэ і сама не ведае пра гэта, яшчэ не бачыла. А пабачыць, страшэнна шкадаваць будзе, яны ж сёння, напэўна, першы раз надзетыя, і дагэтуль былі такія фарсістыя!..

— Ну і напалохалі вы мяне, — гаварыў Воранаў. — Няўжо, думаю, уцёк Пецька з цаліны?

— То я пайду, — сказала нарэшце Тацяна. — Прабачце. Здарылася памылка друку, як пішуць часта ў кнігах, у самым канцы. Той Воранаў зусім недзе не тут.

І яна пашыбавала ўніз, не чакаючы свайго павадыра. Яму, вядома, трэба да канца выкарыстаць зачэпку, дзякуючы якой надарылася мажлівасць наведаць брыгаду Воранава.

Апынуўшыся на вуліцы, Тацяна яшчэ раз паглядзела на камяніцу, і хоць не ведала, ці бачыць яе хто зараз з трэцяга паверха, падняла руку і развітальна памахала ёю.

Непаразуменне з Воранавымі ані не засмуцілі Тацяну. Наадварот, нібы нават бадзёрасці прыбавілася. І ўпартасці. Яна ўсё ж знойдзе патрэбнага Воранава, таго, Фёдара Фёдаравіча!

Відавочна, шукаць яго брата не мела ніякага сэнсу. Трэба неяк пільнаваць яго самога. Варта, мабыць, зноў пайсці ў інстытут. Павінен жа ён неяк трымацца таго, з-за чаго прыехаў сюды. Ну, не было яго ў інстытуце раніцай, дык гэта ж зусім не азначае, што ён сёння ўжо і не завітае туды. Якраз можа завітаць, гэта вельмі натуральна. Ёсць там, напэўна,бібліятэка, ёсць чытальная зала, — чаму б не прыйсці яму туды і не пазаймацца?

А туфлікі, аказваецца, узялі сабе ладнае памяці аб наведванні будоўлі. Ад ранейшага бляску і звання не засталося. Адно шэры пыл укрыў іх. А на левым наску здолеў неяк прымасціцца нават кавалачак зацвярдзелага цэментнага раствору.

У вестыбюлі інстытута панавала цішыня. Непрывычная, нейкая застыглая. Яна адразу ўразіла і насцярожыла Тацяну. І калі насустрач ёй апусціліся ў вестыбюль дзве дзяўчыны з бледнымі тварамі і журботнымі вачыма, Тацяна зразумела, што ў інстытуце нешта здарылася. Яна хацела спытаць у дзяўчат, што тут дзеецца, але тыя прайшлі ўжо міма, да выхаду, цалкам паглыбленыя ў свае думкі.

Раптам недзе пачуліся гукі жалобнага маршу. Яны рынулі аднекуль зверху і адразу запаланілі сабою ўвесь будынак, усе яго тры паверхі, а можа, адолеўшы сцены, шуганулі нават і далей, на вуліцы горада.

Тацяна ў нейкім здранцвенні паднялася на трэці паверх, гэтак жа дайшла калідорам да насцеж расчыненых дзвярэй, за якімі шчыльным натоўпам стаялі людзі. Тацяне ўдалося праціснуцца, і яна апынулася ў вялізнай зале. Зала была поўная людзей. І ўсе глядзелі прама перад сабою, туды, дзе на ўзвышшы былі дзве аднолькавыя чырвоныя труны, ля якіх застылі юнакі і дзяўчаты з жалобнымі павязкамі на рукавах.

Тацяна не адважылася праціснуцца далей, бліжэй да тых, што спачылі вечным спакоем. Але на сцяне яна ўбачыла іх жывых — яны пазіралі на яе з вялікіх партрэтаў у чорных рамках. З аднаго партрэта на Тацяну глядзеў юнак, з другога — дзяўчына. Яны былі вельмі маладыя і вельмі прыгожыя.

Жалобны марш сціх. Але ніхто не крануўся з месца, ніхто не пакінуў тых дваіх, што чамусьці развіталіся з жыццём. І Тацяна таксама засталася стаяць. Яна адно глядзела на партрэты. Неяк проста немагчыма было паверыць у тое, што гэтых людзей ужо няма. Яны ж такія маладыя і такія прыгожыя. Чаму іх няма?.. Што здарылася, што адбылося?..

— Хто гэта? — спытала Тацяна ў нейкага юнака, што стаяў поплеч і таксама глядзеў на партрэты, глядзеў шырока расплюшчанымі вачыма, у якіх застыў спалох. — Хто яны?..

Юнак здрыгануўся.

—Яны?.. — перапытаў ён, па-ранейшаму не зводзячы вачэй з партрэтаў. — Хто яны? — паўтарыў ён Тацяніна пытанне, і змоўк. Відаць, ён шукаў патрэбныя словы, якімі можна было б найбольш дакладна адказаць Тацяне, а мажліва — і самому сабе.

Юнак, здалося Тацяне, маўчаў доўга... Што, ну што тут — няшчасны выпадак?.. Хвароба?.. Злосная наўмыснасць?..

Нарэшце юнак павярнуўся да Тацяны.

— Яны кахалі адно аднаго.

Цяпер скаланулася Тацяна, — і ад саміх гэтых слоў, і ад голасу, якім яны былі сказаны — глухога, поўнага журботнай роспачы.

— Яны ўладзіліся былі на лета ў піянерскі лагер за важатых. Пазаўчора паплылі на лодцы з дзецьмі па рацэ. А лодка нечага раптам перакулілася. Святлана плаваць не ўмела, але ёй удалося ўчапіцца за борт лодкі, якая яшчэ трымалася на вадзе. Аркадзь стаў ратаваць дзяцей. Яму ўдалося ўсіх павыцягваць на бераг. Потым ён кінуўся зноў у ваду, да Святланы. А ўжо лодка пачала тануць. Аркадзь усё ж паспеў даплысці да яе. Але Святлана ўчапілася ў лодку мёртваю хваткай, сутарга скурчыла ёй пальцы, і іх нельга было адарваць ад лодкі. Тады Аркадзь ашчаперыў Святлану і разам з ёю пайшоў на дно. Іх так і знайшлі — разам...

Потым былі прамовы. Але Тацяна болей нічога не запомніла, яна нават і не чула нічога. І не бачыла таксама нічога, акрамя дзвюх аднолькавых чырвоных трунаў на ўзвышшы.

Тацяна не памятала, колькі яна была ў гэтай зале і як апынулася на вуліцы. Хутчэй за ўсё, яна выйшла, калі выходзілі ўсе. А магчыма пазней за ўсіх. Але, іменна пазней, напэўна. Бо калі яна ачулася, не было ўжо ні натоўпу, ні тых дваіх. Толькі недзе наперадзе, там, дзе губляліся ўдалечыні абрысы вуліцы, чуліся ўзрывы жалобнага маршу.

Тацяна хадзіла цяпер па горадзе, забыўшыся на ўсё на свеце, хадзіла без ніякай мэты. Ніколі яшчэ нішто не ўзрушвала яе гэтак. Яна забрыла нечага ў парк, прысела на лаўку. Парк быў дзіцячы, наўкола былі адны малыя, яны бегалі, скакалі, галёкалі. Усе хлопчыкі былі Германамі Цітовымі, а ўсе дзяўчаткі страшэнна зайздросцілі ім. Потым Тацяна чамусьці апынулася ў магазіне. І тут зноў чуліся толькі дзіцячыя галасы, — аказваецца, яна трапіла ў «Дзіцячы свет». Праз нейкі час высветлілася, што ў горадзе наогул жывуць адны дзеці: Тацяну немаведама хто прывёў у кінатэатр, але ва ўсёй зале толькі яна адна была дарослая...

Рабочы дзень скончыўся, калі Тацяна раптам выявіла, што яна знаходзіцца зноў каля сваёй ашчадкасы. Незразумела і дзіўна было, чаму яна тут апынулася. Агледзеўшыся, Тацяна зразумела, што іменна сюды яна і ішла, — ішла ўвесь гэты час, што блукала па горадзе, і толькі цяпер нарэшце дайшла. Не, не да самой ашчадкасы, а зноў да тае будыніны, што побач. Ёй пільна трэба было яшчэ пабыць тут, пасля інстытута і таго, што ўбачыла і пачула. Ёй трэба было сустрэцца з дзяўчынай у фарсістых шараварах. Сустрэцца і пагаварыць. Няважна, што яны зусім незнаёмыя. Тацяна мае што сказаць ёй. Яна бачыла вялікае Каханне, і ёй абавязкова трэба сказаць пра гэта дзяўчыне. Тая павінна ведаць гэта. Бо іначай яна нешта страціць у жыцці.

Цяпер на будоўлі было ціха, нікога і нічога не было чутно, але Тацяна вырашыла, што ёй усё роўна трэба пайсці.

Вароты былі зачынены. Тацяна абышла вакол агароджы і, на другім баку ўбачыла ладную такі шчыліну. Ёй удалося праціснуцца.

Дзіўна было бачыць нерухомай і аціхлай тую грувасткую машыну пасярод двара, што раней круцілася і страшэнна грукацела; недарэчным здаваўся вежавы кран з пустым тросам, які сіратліва матляўся ў паветры; і наогул без людзей усё было тут нязвычна самотнае, паніклае.

Крыху палохала цішыня на лесвіцы. Ніхто не спускаўся ёй насустрач, ніхто не абганяў яе. Тацяна ступала так ціха, што нават сама не чула сваіх крокаў.

На пляцоўцы трэцяга паверха яна прыпынілася. Як і раней, усе трое дзвярэй былі расчынены. А тыя, дзе працавала тады брыгада Воранава, нават шырэй за астатнія. «Дарэчы, што гэта яны рабілі тады? — падумала Тацяна. — Здаецца, фарбавалі сцены. Выходзіць, што яны маляры».

Тацяна пераступіла парог кватэры і зірнула ў той пакой, дзе ўжо была раней. Там ля акна стаялі двое. Ён быў у тых самых нягнуткіх брызентавых штанах і ў вылінялай клятчастай кашулі навыпуск, яна ў заплямленых, але ўсё яшчэ фарсістых чорных шараварах і ў жоўтай безрукаўцы.

Яны цалаваліся.

Тацяна адступіла крок назад. Цяпер яны схаваліся з вачэй. Тацяна сцішылася, каб нічым не даць ім знаку, што яна тут.

У пакоі, як і раней, было ціха, і можна было падумаць, што тыя двое раптам некуды зніклі, прапалі. Або іх і наогул не было, што Тацяне гэта ўсё здалося. Тады яна зноў ступіла наперад.

Не, яны былі тут. І ўсё яшчэ цалаваліся. Ён, абняўшы яе сваімі мускулістымі загарэлымі рукамі і нахіліўшы галаву да адкінутай назад дзяўчынінай галавы, моцна прыпаў да яе губ, і яны абое нібыта застылі.

Тацяна зноў адступіла назад.

Цяпер яна счакала большы час.

Стаяць на адным месцы, не зварухнуўшыся і нават амаль не дыхаючы, можа якім іншым часам было б чыстаю пакутай, але зараз Тацяна не адчула нічога акрамя на дзіва спакойнай заміранасці. І яна стаяла далей, не ўслухоўваючыся ні ў што і нават не думаючы ні аб чым.

Нарэшце яна зрабіла новую спробу зайсці ў пакой.

Двое былі на тым самым месцы, ля акна. Толькі цяпер ужо не ён цалаваў яе. Цяпер яна, узняўшыся на дыбачкі і абвіўшы рукамі ягоную шыю, уся прыгарнуўшыся да яго, цалавала хлопца. Галава яе трошкі схілілася на бок, а вочы былі моцна прыжмураны.

Асцярожненька павярнуўшыся, Тацяна яшчэ больш нячутнай хадою выйшла на пляцоўку і, не спыняючыся тут, пашыбавала па лесвіцы ўніз. Дзяўчына ў шараварах, аказваецца, усё ведае сама. Ёй нічога не трэба гаварыць.

На вуліцы, калі Тацяна праходзіла паўз вароты, яна ўгледзела праз шчыліну вартаўніка: ён сядзеў на бервяне і задуменна пазіраў некуды ўгору, на неба. Тацяне падумалася, што тыя двое таксама, напэўна, ведаюць пра адтуліну ў агароджы, і абавязкова пакарыстаюцца ёю, знікаючы з будоўлі. Азірнуўшыся, Тацяна якраз і ўбачыла іх. Яны ішлі другім бокам вуліцы, узяўшыся за рукі. Ён нешта весела гаварыў ёй, а яна смяялася.

КОРАТКА

□ У Пінску шырыцца рух грамадскіх бібліятэкараў. У горадзе іх больш 200 чалавек. Ініцыятарам гэтай важнай справы выступіла пенсіянерка А. Крылова, якая стварыла на сваёй кватэры грамадскую бібліятэку.

Я. АЎРУНІН.

□ У саўгасе «Мётча» Барысаўскага раёна заканчваецца будаўніцтва Дома культуры.

Гэта будзе прыгожы двухпавярховы будынак з глядзельнай залай, залай для танцаў, пакоямі для бібліятэкі і прагляду тэлевізійных перадач, більярднай.

Калектыў мастацкай самадзейнасці саўгаса рыхтуе да дня адкрыцця Дома культуры вялікі канцэрт.

А. БЕНЯНСОН.

□ Студэнты Мінскага мастацкага вучылішча правялі традыцыйную экскурсію ў Ленінград. Яны наведалі Эрмітаж, Дзяржаўны рускі музей, рэпінскія «Пенаты», сустрэліся з мастакамі, пабывалі на выстаўках. Экскурсіяй студэнтаў кіравалі выкладчыкі А. Малішэўскі і С. Нартава.

З. МАСЛАЎ.

□ У госці да жыхароў вёскі Новы Барсук прыехалі артысты Рэчыцкага народнага тэатра. У сельскім клубе яны паставілі спектакль «Маці сваіх дзяцей». Гэта адзінаццатае прадстаўленне п'есы ў вёсках раёна.

А. ІСАКОЎ.

На жнівеньскім ЭКРАНЕ

Прыемную навіну мы можам паведаміць аматарам камедыйных фільмаў. У жніўні на экраны рэспублікі выходзіць новы гумарыстычны кіназборнік.

«Званая вячэра»—так называецца першы фільм зборніка. Ён створаны рэжысёрам Ф. Эрмлерам па сцэнарыю М. Строева на студыі «Ленфільм».

...Званая вячэра. Доўга і старанна рыхтаваўся да яе Пётр Пятровіч: запрошаны былі толькі тыя, хто можа яму памагчы павысіцца па службе.

«Мне што трэба?—марыць Пётр Пятровіч,—каб Мікалай Мікалаевіч намякнуў, Сцяпан Трафімавіч падтрымаў, а Іван Кузьміч згадзіўся. І месца за мною!..»

Але не так атрымалася, як думаў Пятро Пятровіч. Выйшла наадварот: гаспадар прадстаў перад гасцямі ва ўсёй сваёй непрывабнасці.

Ролю Пятра Пятровіча ў фільме выконвае папулярны артыст Ігар Ільінскі. Два іншых фільмы зборніка «Мяч і поле» і «Пячонка» створаны на кінастудыях «Грузія-фільм», «Арменфільм».

«Званая вячэра». І. Ільінскі ў ролі Пятра Пятровіча.

У жніўні на экранах будзе дэманстравацца казахскі мастацкі фільм «Хлопчык мой».

...Ярбол жыў беларучкам. З кніг ён ведаў, што егіпцяне сеялі пшаніцу чатыры тысячы год да нашай эры, але вось, убачыўшы пшаніцу на ўборцы ў Цалінным краі, Ярбол не здолеў адрозніць яе ад аўса.

А ад жыцця не схаваешся за матчыну спіну. Мала ведаць, што «чалавек створаны для шчасця, як птушка для палёту», трэба і самому быць барацьбітом за гэтае шчасце, і не толькі для сябе, галоўнае — для людзей.

Людзі працы, з якімі Ярбол сустрэўся на цаліне, здолелі растлумачыць яму самае галоўнае. Тут, на палях, у працы, ён зразумеў многае.

Казахскія кінематаграфісты (сцэнарыст А. Галіеў, рэжысёр-пастаноўшчык Э. Файк) зрабілі фільм, які падкупляе цеплынёй, непасрэднасцю, лірычнасцю.

...Горны паток рынуўся ў цясніну, затапіў машыны. Ратуючы жыццё рабочых, загінуў майстар Георг Мікаэлян. Няшчасця магло б не быць, калі б кіраўнікі будаўніцтва Балян і Аракелян прыслухаліся да голасу старога майстра Маркара.

«Каб кіраваць, трэба жыць інтарэсамі народа. Не можаш—не бярыся»,—сказалі ім пасля няшчасця камуністы.

Па-рознаму склаўся лёс герояў новай кінакарціны «Скачок праз бездань», створанай рэжысёрам Л. Ісаакянам на кінастудыі «Арменфільм» па сцэнарыю Л. Карагезяна. Шмат чаго давялося зразумець Ашоту Баляну, шмат пераасэнсаваць, раней чым майстар Маркар зноў назваў яго, як раней, «сынок».

У жніўні на экраны рэспублікі выходзіць таксама каляровы шырокаэкранны мультыплікацыйны фільм «Лазня» вытворчасці кінастудыі «Саюзмультфільм». Сцэнарый і пастаноўка—Сяргея Юткевіча, Анатоля Карановіча і Міхаіла Камянецкага.

Гэта першы вопыт стварэння шырокаэкраннага каляровага поўнаметражнага лялечнага фільма.

У аснове карціны, якая пастаўлена па матывах аднайменнай п'есы Ул. Маякоўскага,—барацьба рабочага-вынаходніка з бюракратызмам, цеганінай, дзялянцтвам. У карціне значна большае месца, чым у п'есе, заняў гераічны план. «Мы хацелі,—расказвае рэжысёр А. Карановіч,—паказаць вялікі шлях, які прайшла наша краіна ад першых дзён будаўніцтва сацыялізма да гіганцкага размаху нашай сямігодкі. Для гэтай мэты мы выкарысталі кадры кінахронікі, якія адлюстроўваюць этапы пераможнага поступу нашага народа»...

«Хлопчык мой». Бібігуль—артыстка Р. Мухамедзярава.

У жніўні на экраны выходзяць таксама кароткаметражныя мастацкія кінафільмы «Ля крутога яра» (кінастудыя імя М. Горкага) і «Цень» (кінастудыя імя А. Даўжэнкі).

З зарубежных кінакарцін на экранах рэспублікі будуць дэманстравацца кітайская—«Усюды вясна», балгарская — «Паветраны млын», румынская — «Укралі бомбу», грэчаская—«Квартал «Мара», італьянская—«Чатыры крокі ў воблаках», амерыканская—«Сем нявест для сямі братоў».

Новыя хранікальна-дакументальныя і навукова-папулярныя кінафільмы месяца—«Дзяржава—гэта мы», «Побач з Эльбрусам», «Чалавек і яго сумленне», «Асілкі аспрэчваюць прыз», «Стрэл «Аўроры», «Балтыка—Чорнае мора», «Мы ўбачым увесь свет», «Клімат нашай краіны».

Р. ЗАЙЦАЎ.

«Лазня». Лялька «Галоўначпупс».

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 08584.

Друкарня выдавецтва «Звязда».